

Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων - Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Τμήμα Οικονομικών Επιστημών - Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Τμήμα Οικονομικών Επιστημών - Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων - Πανεπιστήμιο Πειραιά

Διαπανεπιστημιακό Διατμηματικό

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

«Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση»

Τίτλος διπλωματικής

**«Τοπική Αυτοδιοίκηση και τουρισμός. Το χθές, το σήμερα
και το αύριο του τουρισμού, η συμβολή της τοπικής
αυτοδιοίκησης ως μοχλός ανάπτυξης – ευημερίας στο Δήμο
Ξάνθης δεδομένης της οικονομικής κρίσης »**

Ονοματεπώνυμο

Καλλιόπη Δ. Τζανόγλου

Κόρινθος, Σεπτέμβριος 2016

Περίληψη

Ο τουρισμός με τη σύγχρονη του μορφή αποτελεί ένα οικονομικό και κοινωνικό φαινόμενο. Η ποιότητα του τουριστικού προϊόντος αποτελεί ένα σημαντικό παράγοντα της τουριστικής ανάπτυξης η οποία σχετίζεται τόσο με την τουριστική υποδομή όσο και με τον περιβάλλοντα χώρο. Τα παραπάνω εξασφαλίζονται γενικότερα από το κράτος και ειδικότερα από την τοπική αυτοδιοίκηση. Βασικό κομμάτι ευθύνης της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι οι υποδομές τόσο σε κτιριακό επίπεδο όσο και στην παροχή υπηρεσιών για την προσέλκυση των τουριστών. Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματεύεται την έννοια του τουρισμού σε συνδυασμό με τον ρόλο της τοπικής αυτοδιοίκησης εστιάζοντας στο Δήμο Ξάνθης.

Abstract

Tourism in the modern form is an economic and social phenomenon. The quality of the tourism product is an important factor of tourism development which is related to both tourism infrastructure and to its surroundings. These is generally secured by the state and especially by the local authorities. Basic liability piece of local infrastructure is both building level and providing services in order to attract tourists. This thesis deals with the concept of tourism combined with the role of local authorities focusing on the Municipality of Xanthi.

Εισαγωγή

Ο τουρισμός, η ανάπτυξη του οποίου μετά το τέλος των εχθροπραξιών του Β' Παγκόσμιου Πολέμου έχει προσελκύσει ολοένα και περισσότερο το ενδιαφέρον τόσο των αναπτυγμένων χωρών, όσο και των αναπτυσσομένων, ένα κοινωνικοοικονομικό φαινόμενο με σημαντικές επιδράσεις στη ζωή του ανθρώπου και στις εθνικές οικονομίες των κρατών. Η αναπτυξιακή πορεία του τουρισμού σε παγκόσμιο επίπεδο υπήρξε ομολογουμένως εντυπωσιακή, αφού από το 1997 αδιαφιλονίκητα αναγνωρίζεται πλέον ως η μεγαλύτερη βιομηχανία του κόσμου. Οι παράγοντες εκείνοι που συνέβαλαν σε αυτό ήταν κατά κύριο λόγο η αύξηση του εισοδήματος των ανθρώπων, ο περισσότερος ελεύθερος χρόνος στη διάθεση τους για διακοπές και ξεκούραση, η ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη στα μέσα μαζικής μεταφοράς και ιδιαίτερα στα αεροπλάνα και τέλος η απλούστευση των διατυπώσεων εισόδου-εξόδου στις χώρες υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών.

Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στην τουριστική ανάπτυξη είναι ιδιαίτερα σημαντικός και καθοριστικός. τουρισμού είναι ο ναυτιλιακός – πολιτιστικός τουρισμός. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση καλείται αφενός μεν να δημιουργήσει όλες εκείνες τις απαιτούμενες υποδομές και να προσφέρει όλες εκείνες τις διευκολύνσεις έτσι ώστε ένας προορισμός να καταστεί ελκυστικός για τον τουρίστα και αφετέρου δε, θα πρέπει να φροντίσει την εικόνα του Δήμου (προορισμού) έτσι ώστε όταν έρθει ο τουρίστας, να φύγει ευχαριστημένος από τα απλά τα καθημερινά.

Στην εν λόγω διπλωματική εργασία αναφέρονται και αναλύονται διεξοδικά όλες οι μορφές τουρισμού ενώ παράλληλα επισημαίνεται η συμβολή της τοπικής αυτοδιοίκησης στην τουριστική ανάπτυξη. Επιπλέον, περιγράφεται η σχέση του τουρισμού σε συνάρτηση με την κρίση της ελληνικής οικονομίας. Σε ξεχωριστό κεφάλαιο, αναλύονται και αξιολογούνται η επιχειρηματική δραστηριότητα του τουρισμού, οι τουριστικές επενδύσεις καθώς και οι πρωτοβουλίες της τοπικής αυτοδιοίκησης του Νομού της Ξάνθης. Τέλος, διερευνάται το κατά πόσο οι δράσεις και επενδύσεις της τοπικής αυτοδιοίκησης του Νομού οδήγησαν στην βελτίωση της τουριστικής ανάπτυξης. Είχαν οι μέχρι σήμερα θεσμικές και οικονομικές ενέργειες της τοπική αυτοδιοίκησης στον τομέα του τουρισμού στο Νομό της Ξάνθης αποτέλεσμα;

Κεφάλαιο 1 Τουρισμός

1.1. Η έννοια του τουρισμού και η εξέλιξή του

Ο ορισμός του τουρισμού είτε σε διεθνικό είτε σε τοπικό επίπεδο, αναφέρεται σε μια σύντηξη ανθρώπων με διαφορετικές κοινωνικές και πολιτισμικές καταβολές, καθώς και σε μία εξέχουσα ανακατανομή και αναδιανομή εισοδήματος από τις κυρίως εύρωστες βιομηχανικά περιοχές με κατεύθυνση τις περιοχές εκείνες οι οποίες δεν χαρακτηρίζονται από βιομηχανική ανάπτυξη ή κάποιον άλλο παράγοντα δημιουργίας μεγάλης προστιθέμενης αξίας (Βαρβαρέσος, 2002).

Τουρισμός είναι η ανθρώπινη δραστηριότητα κατά την οποία οι άνθρωποι μετακινούνται προσωρινά και διαμένουν για μικρό χρονικό διάστημα (μία διανυκτέρευση μέχρι ένα χρόνο, για τους τουρίστες εξωτερικού τουρισμού και μέχρι έξι μήνες για τους τουρίστες εσωτερικού τουρισμού) σε τόπους διαφορετικούς εκείνων στους οποίους ζουν και εργάζονται κανονικά, για λόγους ανάπαυσης, ψυχαγωγίας, περιήγησης, εξερεύνησης, άσκησης, θεραπείας, επίσκεψης φίλων και συγγενών, θρησκείας, επαγγέλματος, μόρφωσης και συμμετοχής σε διάφορες εκδηλώσεις αν και εφόσον οι λόγοι αυτοί δεν έχουν χρηματικό ή άλλο υλικό κίνητρο και η δραστηριότητα αυτή συνεπάγεται δαπάνη και εκδηλώνεται κατά τη διάρκεια των διακοπών. (Σφακιανάκης, 2000).

Γενικότερα, ο τουρισμός είναι ένα κοινωνικοοικονομικό φαινόμενο με σημαντικές επιδράσεις στη ζωή του ανθρώπου και στις εθνικές οικονομίες των κρατών. Το ταξίδι, δηλαδή η μετακίνηση του ανθρώπου από τον τόπο της μόνιμης κατοικίας του σε άλλο τόπο, αποτελεί το βασικό στοιχείο του τουρισμού. Παράλληλα βασικό συστατικό του αποτελεί το κίνητρο των διακοπών και της αναψυχής, θεμελιώδες δικαίωμα όλων των ανθρώπων (Μοίρα και Μυλωνόπουλος, 2014).

Η έννοια της φιλοξενίας στην αρχαία Ελλάδα υπήρξε αναπόσπαστο τμήμα της τουριστικής μετακίνησης και ο Ξένιος Δίας αντιπροσώπευε τον προστάτη οικοδεσποτών και φιλοξενούμενων. Η φιλοξενία είχε ισχύ νόμου και οι κάτοικοι των πόλεων όπου διεξάγονταν μεγάλα θρησκευτικά ή αθλητικά γεγονότα δέχονταν αφιλοκερδώς τους επισκέπτες στα σπίτια τους. Κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα, εκτός από τις μετακινήσεις για θρησκευτικούς λόγους, στην Ευρώπη διαδραματίζονται μια

σειρά από σημαντικά γεγονότα, τα οποία θα ωθήσουν στην επαφή με νέες ηπείρους. Η εισβολή των Αράβων και η επαφή με το μουσουλμανικό πολιτισμό δημιουργεί σημαντικά πολιτιστικά κέντρα. Επίσης, οι σταυροφορίες δημιουργούν στους κατοίκους της δύσης ένα αίσθημα περιέργειας για τη Μέση Ανατολή (Εκδόσεις Προπομπός, 2010)

Η δραστηριότητα του τουρισμού οριοθετείται εννοιολογικά στις αρχές του 19ου αιώνα στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης. Η λέξη "τουρισμός" αναφέρθηκε για πρώτη φορά το 1811 στο αγγλικό λεξικό της Οξφόρδης και η λέξη "τουρίστας" έκανε την εμφάνισή της γύρω στο 1800 εννοώντας "το άτομο που ταξιδεύει για την ευχαρίστηση του ταξιδιού από περιέργεια" (Ceballos - Lascurain 1996).

Σε διάστημα μόνο μισού αιώνα, η Ευρώπη είναι διάσπαρτη από σιδηροδρομικά δίκτυα και ταξιδιωτικούς οδηγούς. Παρατηρείται σημαντική αύξηση του αριθμού των τουριστών ενώ γίνονται ορατές οι πρώτες τάσεις μαζικοποίησης των τουριστικών μετακινήσεων. Σε αυτό το πρώτο τουριστικό "boom", κύριο ρόλο έπαιξαν τα τουριστικά καταλύματα τα οποία λόγω της ιδιομορφίας της πελατείας τους (αριστοκράτες και εισοδηματίες) επιδιώκουν να είναι υψηλών προδιαγραφών. Παράλληλα, κατασκευάζονται στην Ευρώπη ξενοδοχειακά καταλύματα μεσαίων και χαμηλών κατηγοριών, τα οποία θα αποτελέσουν τη δεκαετία του 1930 τον πυρήνα για την ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού. Τη σύγχρονη μορφή του ο τουρισμός άρχισε να την αποκτά μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, ενώ στην εντυπωσιακή ανάπτυξή του συνέβαλλαν πολλοί παράγοντες με κυριότερους την αλματώδη ανάπτυξη των μέσων συγκοινωνίας και επικοινωνίας, τη βελτίωση του κατά κεφαλήν εισοδήματος των ανθρώπων, την άνοδο του πολιτιστικού τους επιπέδου, την καθιέρωση πληρωμένων διακοπών των εργαζομένων και την ανάπτυξη του κοινωνικού τουρισμού (Εκδόσεις Προπομπός, 2010).

Γενικότερα, ο τουρισμός κέρδισε και συνεχίζει να κεντρίζει ακόμα και σήμερα το ενδιαφέρον των ανθρώπων είτε είναι ερευνητές, είτε τουρίστες, είτε κρατικοί φορείς. Παρουσιάζοντας σημαντικές διαφορές το πέρασμα των χρόνων αποτέλεσε κέντρο μελέτης για τους ανθρώπους αφού καταγράφουν ως και σήμερα την πορεία του. Ζωτικός παράγοντας για την εξέλιξη του τουρισμού ήταν οι τρόποι μετακίνησης των τουριστών, τα οδικά, τα θαλάσσια και τα εναέρια δίκτυα που σε συνδυασμό με τις τουριστικές υποδομές των περιοχών ανέπτυξαν αυτό τον κλάδο και βοήθησαν θεαματικά στην εξέλιξή του. Οι ανακαλύψεις που έγιναν από το 1840 ως το 1945 και οι

οποίες αφορούν τα μέσα μεταφοράς και επικοινωνίας έδωσαν την ώθηση που χρειαζόταν το τουριστικό φαινόμενο για να λάβει τη θέση που έχει σήμερα στον κόσμο μας. Η σπουδαιότητα του τουρισμού είναι αναμφισβήτητη αφού οι θετικές επιδράσεις αυτού είναι γνωστές και ορατές στην κοινωνία, στην επαγγελματική αποκατάσταση, στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας μας, όπως και στις υποδομές και στον πολιτισμό της Ελλάδος. Βέβαια ο τουρισμός και οι δραστηριότητές του επιφέρουν και αρνητικές συνέπειες στο κοινωνικό περιβάλλον, στις συνήθειες κάθε τόπου και στην ψυχολογία του ντόπιου και του τουρίστα (Βουδογεώργη, 2014).

Για ότι αφορά την Ελλάδα πρέπει να σημειωθεί ότι ο τουρισμός αναπτύχθηκε και εδραιώθηκε στα μέσα της δεκαετίας του '60. Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1950, κύριοι διεθνής τουριστικοί προορισμοί ήταν η Ιταλία, η Ελβετία και η Αυστρία. Από το 1960 όμως και μετά η τουριστική αγορά άρχισε να περιλαμβάνει και άλλες χώρες. Μια από αυτές λοιπόν ήταν και η Ελλάδα, η οποία διέθετε κάποια συγκριτικά πλεονεκτήματα έναντι των υπολοίπων χωρών, όπως το καλό μεσογειακό κλίμα, ο ήλιος και οι καθαρές θάλασσες. Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι εκείνη την εποχή δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις μια νέα συναλλαγματοφόρο πηγή για την ευρύτερη οικονομία της Ελλάδας (Gartner, 2001).

Στις μέρες μας, ο τουρισμός έχει αναδειχτεί σε μείζονα οικονομική δραστηριότητα παγκοσμίως. Τα τελευταία τριάντα χρόνια ο παγκόσμιος τουρισμός αυξάνεται με ταχύτερο ρυθμό από το παγκόσμιο ΑΕΠ (Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν). Για το σύνολο του έτους 2014, οι υπολογισμοί του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (UNWTO) δείχνουν ότι η έστω και βραδεία ανάκαμψη των οικονομιών των χωρών πηγών οδήγησε σε αύξηση του συνολικού αριθμού των διεθνών αφίξεων κατά 4,2%, σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Οι συνολικές αφίξεις εισερχόμενων τουριστών σε όλες τις χώρες του κόσμου υπολογίζεται ότι το 2014 έφθασαν τα 1.133 εκατομμύρια έναντι 1.087 εκ. το 2013 και 1.039 εκ. το 2012. Πρόκειται για το πέμπτο συνεχόμενο έτος σταθερής ανόδου πάνω από το μακροπρόθεσμο μέσο όρο μετά την κρίση του 2009. Την ισχυρότερη αύξηση σημείωσαν οι χώρες της Βόρειας και της Ν. Αμερικής (+8,4%), οι χώρες της Ασίας και του Ειρηνικού (+5,7%) και η Μέση Ανατολή (+6,3%), ενώ η Ευρώπη (+2,3%) και η Αφρική (+2,2%) σημείωσαν βραδύτερη άνοδο. Ωστόσο, διαπιστώνεται ότι ο όγκος των διεθνών αφίξεων ανακάμπτει ταχύτερα από ό,τι οι εισπράξεις, δεδομένου ότι οι ταξιδιώτες ταξιδεύουν σε κοντινότερους στις πατρίδες τους προορισμούς (Χατζηδάκης, 2015).

Το έτος 2014 η Γαλλία και οι ΗΠΑ ήσαν οι δύο πρώτες χώρες υποδοχής, τόσο ως προς τον αριθμό αφίξεων όσο και ως προς τις εισπράξεις από τον τουρισμό. Ως προς τις διεθνείς αφίξεις, προηγείται η Γαλλία με 83,8 εκ. και ακολουθούν στη 2η θέση οι ΗΠΑ με 74,8 εκ., στην 3η θέση η Ισπανία με 65 εκ. ακολουθούμενη από την Κίνα με 55,6 εκ. Σημειώνεται ότι η Κίνα (χωρίς να συνυπολογίζεται το Χονγκ-Κόνγκ και το Μακάο), εμφανίζοντας συνεχή ανοδική πορεία, το 2009 ήταν ήδη 4η με 50,9 εκ. αφίξεις. Αξιόλογη είναι επίσης και η συνεχής άνοδος της Τουρκίας τα τελευταία χρόνια, η οποία έφθασε τα 39,8 εκ. αφίξεις, καταλαμβάνοντας πλέον την 6η θέση. Η Ελλάδα το 2014, με 22 εκ. αφίξεις, κατέλαβε την 15η θέση στην παγκόσμια κατάταξη χωρών με βάση τον αριθμό αφίξεων τουριστών. Παρά τη θεαματική άνοδο κατά 23% που σημείωσαν οι αφίξεις μη κατοίκων στα σύνορα, η χώρα μας κέρδισε μόνο μια θέση ως προς το προηγούμενο έτος 2013 (Χατζηδάκης, 2015).

1.2. Κατηγορίες - Είδη τουρισμού

Σύμφωνα με τον Ηγουμενάκη (2000) ο τουρισμός διακρίνεται σε έξι βασικές κατηγορίες:

- **Μαζικός τουρισμός:** χαρακτηρίζεται από ομαδικότητα συμμετοχής των τουριστών στις διάφορες φάσεις της τουριστικής δραστηριότητας, πλην όμως σε καμία περίπτωση δεν συνδέεται αποκλειστικά με τον τουρισμό διακοπών-αναψυχής μακράς διαμονής.
- **Ατομικός τουρισμός:** χαρακτηρίζεται από την ανεξάρτητη ατομική οργάνωση και εκτέλεση του ταξιδιού εκ μέρους των τουριστών.
- **Εσωτερικός τουρισμός:** πραγματοποιείται από τον ντόπιο πληθυσμό μιας χώρας μέσα πάντα στα φυσικά της όρια, δηλαδή μέσα στην επικράτειά της.
- **Εξωτερικός τουρισμός:** πραγματοποιείται από άτομα που διαμένουν μόνιμα σε μια χώρα και την εγκαταλείπουν προσωρινά για να επισκεφτούν κάποια άλλη ή κάποιες άλλες χώρες για τουριστικούς λόγους και με αυτόν τον τρόπο να ικανοποιήσουν συγκεκριμένες τουριστικές ανάγκες ή επιθυμίες τους.
- **Συνεγής τουρισμός:** διαρκεί όλο το χρόνο, που σημαίνει ότι σε καμία περίπτωση δεν επηρεάζονται οι δραστηριότητές του από τις κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν σε όλες τις εποχές, δηλαδή σε όλη τη διάρκεια το χρόνου.

- **Εποχιακός τουρισμός:** δεν διαρκεί όλο το χρόνο, που σημαίνει ότι σε αντίθεση με το συνεχή τουρισμό, οι δραστηριότητές του επηρεάζονται αποφασιστικά από τις κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν σε διαφορετικές εποχές.

Ο τουρισμός όμως εκτός από τις κατηγορίες στις οποίες χωρίζεται, μπορεί να χωριστεί και σε είδη ή μορφές ανάλογα με το σκοπό τον οποίο εξυπηρετεί. Τα είδη είναι πάρα πολλά, καθώς πολλοί είναι και οι λόγοι που μπορεί κάποιος να μετακινηθεί από τον τόπο μόνιμης κατοικίας του σε κάποιον άλλο, για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Ευρύτερα διαδεδομένα είδη τουρισμού είναι ο γενικός τουρισμός, μορφωτικός τουρισμός, εκθέσεων, υγείας, άθλησης, τουρισμός πόλης, συνεδριακός τουρισμός, τουρισμός περιπέτειας, οικογενειακός, τρίτης ηλικίας, χειμερινών σπορ, τουρισμός παραχείμασης, ορεινός, αγροτικός, θαλάσσιος τουρίστας, χρονομεριστικής τουρισμός, θρησκευτικός, επιλεκτικός τουρισμός, οικολογικός, λαϊκός, κοινωνικός, κοσμοπολίτικος, τουρισμός αναπήρων. Οι βασικότερες μορφές είναι οι εξής (Ηγουμενάκης κ.α., 1998):

- Ο γενικός τουρισμός είναι η σημαντικότερη μορφή τουρισμού τόσο από άποψη μεγέθους στο σύνολο της τουριστικής αγοράς όσο και από άποψη αναγκών σε πόρους και υπηρεσίες που απαιτούνται για την καλύτερη εξυπηρέτηση των τουριστών.
- Στον μορφωτικό τουρισμό τα άτομα έχουν κατά κύριο σκοπό τη συμμετοχή σε πολιτιστικές εκδηλώσεις. Περιλαμβάνει επισκέψεις σε ιστορικά μνημεία, αρχαιολογικούς χώρους, μουσείων, παρακολούθηση θεατρικών παραστάσεων κ.τ.λ..
- Στον τουρισμό εκθέσεων ο επισκέπτης συνδυάζει την επαγγελματική του ενημέρωση με κάποια μορφή τουρισμού (πχ τουρισμό πόλης ή μορφωτικό τουρισμό).
- Τουρισμός υγείας ή θεραπευτικός τουρισμός όπως λεγόταν παλιά εξελίσσεται σε μια από τις βασικότερες μορφές του τουρισμού. Αυτό το τουριστικό είδος απαιτεί πέρα από τα λουτρά και θαλασσοθεραπείες και ειδικές και φυσιοθεραπευτικές υπηρεσίες.
- Ο τουρισμός άθλησης προϋποθέτει δημιουργία εγκαταστάσεων στα ξενοδοχεία και την απασχόληση έμπειρου προσωπικού π.χ. γυμναστών. Σε αυτήν την εναλλακτική μορφή τουρισμού, περιλαμβάνονται τα μεγάλα αθλητικά γεγονότα όπως είναι οι Ολυμπιακοί Αγώνες. Ακόμη περιλαμβάνονται αθλητικές

δραστηριότητες ερασιτεχνικού χαρακτήρα, οι οποίες υλοποιούνται στο πλαίσιο του ταξιδιού.

- Ο συνεδριακός τουρισμός περιλαμβάνει κάθε είδους οργανωμένες εκδηλώσεις όπως για παράδειγμα συνέδρια ή συναντήσεις με μεγάλο ή μικρό αριθμό συμμετοχών.
- Αγροτικός τουρισμός ή αγροτουρισμός αναφέρεται στις δραστηριότητες υπαίθριας αναψυχής που αναπτύσσονται σε αγροτικό χώρο.
- Θρησκευτικός τουρισμός μπορεί να οριστεί ως μια ειδική μορφή τουρισμού. Σε αυτή την κατηγορία εκφράζεται η επιθυμία ενός κατοίκου να αφήσει τη μόνιμη κατοικία του και να πάει σε ένα τόπο που τον θεωρούν ιερό. Στην Ελλάδα για παράδειγμα, τα θρησκευτικά μνημεία αποτελούν σημαντικό κομμάτι εθνικής και θρησκευτικής κληρονομιάς και συνιστούν βασικό πόλο έλξης.

1.3. Τουρισμός στην Ελλάδα

«Η Ελλάδα, ηπειρωτική και νησιωτική, έχει μια μακρά παράδοση στον τουρισμό, κυρίως λόγω της ιστορίας της και του αρχαίου πολιτισμού της. Μερικές περιοχές μπορούν να επιδείξουν μία ανταγωνίσιμη συγκέντρωση πολιτισμού, κουλτούρας, φυσικού κάλους και κλίματος. Η ελληνική φιλοξενία παραμένει ακόμα, μετά από τόσους αιώνες, μοναδικό χαρακτηριστικό των Ελλήνων και μάλιστα ακόμα και η ελληνική λέξη για τη φιλοξενία έχει υιοθετηθεί από πολλές άλλες γλώσσες» (Πολύζος, 2002).

Η χώρα μας συγκαταλέγεται στους πιο δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς της Μεσογείου, αλλά και παγκοσμίως λαμβανομένων υπόψη των πληθυσμιακών μεγεθών. Ο τουρισμός αποτελεί για την οικονομία της χώρας έναν από τους πιο δυναμικούς παραγωγικούς τομείς, με σημαντική επίδραση στη διαμόρφωση της κοινωνικής και οικονομικής δομής των τουριστικών περιοχών της. Ειδικότερα, μετά τη δεκαετία του '50, οι τουριστικές αφίξεις εμφάνισαν μια ταχεία και σταθερή αύξηση, εξέλιξη που είχε ως αποτέλεσμα να καταστεί ο τουρισμός η βάση της εθνικής οικονομίας (Πολύζος και Σαράτσης, 2013). Βασικό χαρακτηριστικό του ελληνικού τουριστικού προϊόντος αποτελεί ο γεωγραφικός προσδιορισμός της ζήτησης από το εξωτερικό, καθώς στο σύνολό της σχεδόν προέρχεται από την Ευρωπαϊκή ήπειρο, με την αναλογία μάλιστα να

μην εμφανίζει μεταβολή την τελευταία δεκαετία (Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών, 2012).

Γενικά, ο τουρισμός, ως οικονομική δραστηριότητα στην Ελλάδα συμβάλει σε μεγάλο βαθμό στη διαμόρφωση του ΑΕΠ της χώρας, αφού συμμετέχει σε αυτό σε ποσοστό μεγαλύτερο του 15%, βοηθά στη βελτίωση του ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών με εισαγωγή συναλλάγματος που υπερβαίνει τα 9 δισεκατομμύρια € ετησίως. Επίσης, βοηθά σημαντικά στην ενίσχυση της απασχόλησης και στην περιφερειακή ανάπτυξη. Για την επίδραση του τουρισμού στην περιφερειακή ανάπτυξη, καθοριστικό ρόλο παίζει η γεωγραφική κατανομή της τουριστικής δραστηριότητας, καθώς και άλλοι παράγοντες που σχετίζονται με τη δομή της τοπικής οικονομίας, το χρόνο παραμονής των τουριστών, το επίπεδο τουριστικής κατανάλωσης κ.λ.π. (Πολύζος και Σαρατσης, 2013).

Οι κύριοι φορείς στήριξης του Ελληνικού τουρισμού είναι:

- 1) Ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (ΕΟΤ).
- 2) Υπουργείο Τουρισμού.
- 3) Υπουργείο Πολιτισμού.
- 4) Ο Οργανισμός Τουριστικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΟΤΕΚ).
- 5) Το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος (ΞΕΕ).
- 6) Σύνδεσμος των εν Ελλάδι Τουριστικών και Ταξιδιωτικών Γραφείων.

Όλοι οι παραπάνω φορείς συμβάλουν στην διαφήμισή του τουριστικού μας προϊόντος τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό σε συνεργασία βέβαια και με διάφορους άλλους ιδιωτικούς και μη οργανισμούς (λέσχες, ομοσπονδίες, σύνδεσμοι, σωματεία) οι οποίοι σχετίζονται με τον τουρισμό.

1.4. Τουριστική ανάπτυξη

Η ανάπτυξη του τουρισμού επιτυγχάνεται με την επίδραση διάφορων παραγόντων. Πρωταρχικός παράγοντας είναι η οικονομική ευημερία καθώς και το ανεπτυγμένο βιοτικό επίπεδο. Επιπρόσθετα η ύπαρξη ειρήνης, κοινωνικής ευημερίας και ασφάλειας αποτελούν εξίσου σημαντικούς παράγοντες ανάπτυξης του τουρισμού. Ακόμη, η ανάγκη ψυχαγωγίας και αλλαγής του περιβάλλοντος συμβάλλουν στην ανάπτυξη του τουρισμού όπως και η επιθυμία γνωριμίας και επαφής με τους άλλους λαούς.

Καταλυτικό παράγοντα αποτελεί και η διαφήμιση. Ταυτόχρονα, στην πρόοδο του τουρισμού συντέλεσαν η γλωσσομάθεια, που διευκολύνει την επαφή του τουρίστα με τους άλλους λαούς, καθώς και οι επαγγελματικές ανάγκες που επιβάλλουν ταξίδια.

Η έννοια βιώσιμη είναι άρρηκτα δεμένη με την τουριστική ανάπτυξη. Οι αρχές για τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη διαμορφώθηκαν με τη μορφή Χάρτας από τον WTO, 1995 και περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων (Κοκκώσης, Τσάρτας, και Γκριμπά, 2011)

- Ανάπτυξη φιλική προς το περιβάλλον στο παρόν και μέλλον, οικονομικά βιώσιμη και κοινωνικά δίκαιη για τις τοπικές κοινωνίες.
- Τουρισμό που να εναρμονίζεται με το φυσικό, πολιτιστικό και ανθρώπινο περιβάλλον και να μεριμνά για τις επιπτώσεις στην πολιτιστική κληρονομιά και τη παράδοση της κοινωνίας.
- Τουριστική δράση με συμμετοχή όλων των φορέων δημοσίου και ιδιωτικού τομέα.
- Τουριστική ανάπτυξη με σεβασμό στην φυσιογνωμία του τουριστικού προορισμού.

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, σαν αιφόρος τουριστική ανάπτυξη ορίζεται η ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες των παρόντων τουριστών και των περιοχών οικοδεσποτών τους, ενώ προστατεύει και ενισχύει μελλοντικές ευκαιρίες. Προβλέπεται επίσης η διαχείριση όλων των πόρων κατά τέτοιο τρόπο ώστε να εκπληρωθούν οι οικονομικές, κοινωνικές και αισθητικές ανάγκες και να διατηρηθούν η πολιτιστική ακεραιότητα, οι απαραίτητες οικολογικές διαδικασίες, η βιολογική ποικιλομορφία και τα συστήματα υποστήριξης της ζωής (Καλλίνικος, 2004).

Οι αναγκαίες προϋποθέσεις για μια βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη στη χώρα μας παρουσιάζονται παρακάτω (Τσάρτας, 2004):

1. «Η διαφοροποίηση του προτύπου ανάπτυξης που επιλέχθηκε στις πρώτες δεκαετίες της μεταπολεμικής περιόδου και συνδέεται αποκλειστικά με τον οργανωμένο μαζικό τουρισμό διακοπών αποτελεί μια πρώτη προϋπόθεση. Το πρότυπο αυτό ταυτίζεται με τη μικρή τουριστική περίοδο και τα συνακόλουθα προβλήματά της, τη μονοσήμαντη και συχνά εξαρτησιακή σύνδεση με συγκεκριμένες ευρωπαϊκές αγορές, τη «μονοκαλλιέργεια» του τουρισμού σε βάρος άλλων κλάδων της τοπικής οικονομίας. Η μαζική ζήτηση για τις υπηρεσίες και υποδομές αυτού του προτύπου οδήγησε σταδιακά στην υποβάθμιση της ανταγωνιστικότητας του ελληνικού τουριστικού προϊόντος.

2. Ο εμπλουτισμός του ελληνικού τουριστικού προϊόντος με υποδομές, προϊόντα και υπηρεσίες των Ειδικών και Εναλλακτικών Μορφών, που πλησιάζουν πλέον τις 40 διαφορετικές περιπτώσεις, συγκροτώντας μια σημαντική και ποιοτική αγορά, αποτελεί ένα δεύτερο προαπαιτούμενο. Προσπάθειες προς αυτήν την κατεύθυνση έχουν γίνει τα τελευταία κυρίως 20 χρόνια (ΕΟΤ, ιδιώτες, ΟΤΑ) αλλά χαρακτηρίζονται από έλλειψη συντονισμού και ανεπαρκές μάρκετινγκ. Την ίδια στιγμή οι περισσότεροι ανταγωνιστές μας διαθέτουν παρόμοια προϊόντα ήδη από τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες, γεγονός που τους επέτρεψε τόσο την ποιοτική διαφοροποίηση του προϊόντος τους, όσο και την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.

3. Η γεωγραφική διασπορά της προσφοράς του τουρισμού, ώστε να ανατραπεί το σημερινό αρνητικό φαινόμενο της χωρικής υπερσυγκέντρωσης σε έναν σχετικά μικρό αριθμό νησιωτικών και παράκτιων περιοχών είναι η τρίτη προϋπόθεση. Στις περιοχές αυτές τα περιβαλλοντικά προβλήματα, το υψηλό κόστος υποδομών, η υποβάθμιση του τοπικού προϊόντος, ο υπερεπαγγελματισμός και τα συνακόλουθα χαμηλά εισοδήματα αποτελούν ορισμένες βασικές επιπτώσεις αυτής της κατάστασης. Επιπλέον πολλές άλλες περιοχές της χώρας με πλούσιους τουριστικούς πόρους έχουν στερηθεί λόγω αυτής της υπερσυγκέντρωσης τα οφέλη δεκαετιών τουριστικής ανάπτυξης.

4. Η έλλειψη συνέπειας και συνέχειας στο θεσμικό πλαίσιο του στρατηγικού σχεδιασμού και τους φορείς εκπροσώπησης του τουρισμού. Το οξύμωρο είναι ότι ενώ όλοι όσοι ασκούν πολιτική τονίζουν την οικονομική και αναπτυξιακή σημασία του τουρισμού, αυτός έχει στερηθεί το ειδικό του πεδίο αναφοράς στην πολιτική, τη νομοθεσία και την ανάπτυξη. Ακόμη και οι λίγες προσπάθειες που αναμφίβολα έγιναν, ήταν αποσπασματικές και μικρής χρονικής διάρκειας, με αποτελέσματα αντιφατικά. Την ίδια περίοδο άλλοι κλάδοι όπως η βιομηχανία, η γεωργία και η ναυτιλία με μικρότερη συμβολή στο εισόδημα, το ΑΕΠ ή την απασχόληση και κυρίως λιγότερα ανταγωνιστικά προϊόντα, διαθέτουν τον δικό τους φορέα (υπουργείο) και θεσμικό πλαίσιο που ο τουρισμός επί δεκαετίες -για μικροπολιτικούς λόγους- δεν διαθέτει. Η πρόσφατη ίδρυση υπουργείου Τουρισμού είναι σαφώς μια θετική εξέλιξη που όμως σε σχέση με τους περισσότερους ανταγωνιστές μας στον διεθνή χώρο έχει υπερβολικά καθυστερήσει και της οποίας τη σημασία μένει να δούμε στην πράξη.

5. Η αναβάθμιση και διαφοροποίηση της προσφοράς (υποδομές, υπηρεσίες, δραστηριότητες, ανθρώπινο δυναμικό) του ελληνικού τουρισμού απαιτείται επίσης άμεσα αν δεν θέλουμε να χάσουμε στο παιχνίδι του διεθνούς ανταγωνισμού, ο οποίος

αυξάνεται διαρκώς και περισσότερο με νέες χώρες, νέους προορισμούς, νέα προϊόντα, χαμηλότερες τιμές, αλλά περιορισμένες προοπτικές ανάπτυξης των χωρών αποστολής τουριστών. Σε αυτήν τη ζοφερή πραγματικότητα χρειάζονται γενναίες αποφάσεις (κίνητρα και θεσμικό πλαίσιο) με στόχο αφενός την ποιοτική βελτίωση και αφετέρου τη σταδιακή «έξοδο» (μέσω αλλαγής χρήσης η οριστικού κλεισίματος) πολλών επιχειρήσεων, κυρίως καταλυμάτων από την αγορά. Αυτά τα μέτρα είναι απαραίτητα όχι μόνον για να βελτιωθεί η εικόνα του ελληνικού τουριστικού προϊόντος, αλλά και για να ελεγχθεί ο υπερεπαγγελματισμός, τμήμα του οποίου σχετίζεται με κακής ποιότητας ή παράνομες επιχειρηματικές δραστηριότητες.

6. Η επανατοποθέτηση των προτεραιοτήτων της ζήτησης και εξειδίκευση του τουριστικού μάρκετινγκ, με σκοπό την αναβάθμιση και δυναμική προβολή της «εικόνας» της χώρας. Η εποχή των λίγων και σταθερών αγορών και του ενός τουριστικού προϊόντος έχει δώσει τη θέση της πλέον στις πολλές και ασταθείς αγορές, τα νέα και ποικίλα καταναλωτικά κίνητρα και τα πολλά και εξειδικευμένα τουριστικά προϊόντα. Σε αυτό το πλαίσιο η Ελλάδα πρέπει να αναζητήσει πλέον νέες αγορές ή νέες ομάδες-στόχους στις ήδη υπάρχουσες, επιδιώκοντας σταθερά την αύξηση αλλά και τη βελτίωση της ποιότητας των τουριστών. Δύο παραδείγματα που έχουν σημασία είναι η επί δεκαετίες υποτίμηση της σημασίας του εσωτερικού τουρισμού όσο και η υστέρηση στην ανάπτυξη ενός σχεδίου μάρκετινγκ για τις Ειδικές και Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού.

7. Η έβδομη και τελευταία προϋπόθεση συνδέεται με τον σχεδιασμό της βιώσιμης ανάπτυξης, ο οποίος απαιτεί συμμετοχικές διαδικασίες και αναβάθμιση του ρόλου των «εταίρων» που εμπλέκονται επαγγελματικά σε αυτήν, τη σχεδιάζουν ή τη διαχειρίζονται. Η διεθνής εμπειρία στις ανεπτυγμένες -και όχι μόνον- χώρες είναι ότι οι εταίροι αυτοί είναι συνήθως τέσσερις: το κράτος, ο ιδιωτικός τομέας, οι ΟΤΑ και οι ειδικοί (επιστήμονες ή εμπειρογνώμονες του τουρισμού) και σε ορισμένες περιπτώσεις προστίθενται οι φορείς εκπροσώπησης των πολιτών (καταναλωτικές ή ταξιδιωτικές οργανώσεις τουριστών, περιβαλλοντικά σωματεία) που έχουν άμεση σχέση με τον τουρισμό και την ανάπτυξη. Στην Ελλάδα, σε όλη σχεδόν τη μεταπολεμική περίοδο, ο σχεδιασμός παρέμενε υπόθεση του κεντρικού κράτους και λιγότερο των ΟΤΑ και σε ό,τι αφορά τους εταίρους που αποφασίζουν την τουριστική πολιτική αυτοί ήταν αποκλειστικά σχεδόν το κράτος και ο ιδιωτικός τομέας με μικρότερη τη συμβολή των ΟΤΑ, ενώ οι υπόλοιποι δύο εταίροι ελάχιστα ή καθόλου δεν συμμετέχουν. Η «τοπικότητα» ως βασική πλέον διάσταση της ανάπτυξης του βιώσιμου τουρισμού, αλλά

και η μετάβαση από τον εμπειρικό στον επιστημονικό σχεδιασμό του βιώσιμου τουρισμού, απαιτούν ουσιώδεις αλλαγές και σε αυτό το ζήτημα.»

1.5. Τουριστικό προϊόν

Το τουριστικό προϊόν είναι από τη φύση του πολυσύνθετο. Η ποιότητά του έχει σχέση από το επίπεδο της γενικότερης τουριστικής υποδομής του προορισμού. Επομένως οι δημόσιοι φορείς που παρέχουν κοινωφελείς υπηρεσίες και αποφασίζουν για τα δημόσια έργα που θα κατασκευαστούν αποτελούν καθοριστικό παράγοντα στη διαμόρφωση της ποιότητας του τουριστικού προϊόντος σε μια τουριστική περιοχή. Ένας προορισμός είναι ελκυστικός όχι μόνο από τις ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις αλλά συναρτάται και από την ποιότητα του περιβάλλοντα χώρου που εξασφαλίζεται από το κράτος και την τοπική αυτοδιοίκηση. Βασικό κομμάτι ευθύνης της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι οι υποδομές τόσο σε κτιριακό επίπεδο όσο και στην παροχή υπηρεσιών (Ταρασλιάς, 2007).

1. Υποδομές

Τα δημόσια κτίρια πρέπει να είναι διατηρημένα όπως επίσης και οι προσόψεις των ιδιωτικών κτιρίων. Στην κατεύθυνση αυτή έχουνε υπάρξει προγράμματα ανακαίνισης προσόψεων κάτι το οποίο χρησιμοποιήθηκε από τον Δήμο Αθηναίων κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων. Το οδικό δίκτυο είναι σημαντικό για την κυκλοφορία των τουριστών. Πρέπει να έχει πάρα πολύ καλή σήμανση και διαγράμμιση. Η πρόσβαση σε αεροδρόμια και λιμάνια πρέπει να είναι άνετη και γρήγορη. Χώροι στάθμευσης πρέπει να εξασφαλίζονται κυρίως κοντά σε πολυσύχναστα σημεία όπως μουσεία, εμπορικά κέντρα και χώρους διασκέδασης. Η ποιότητα των πεζοδρομίων εξασφαλίζει την απρόσκοπτη διέλευση των πεζών και δημιουργεί ελκυστικούς περιπάτους οι οποίοι είναι ιδανικοί εάν συνδυάζονται με την ύπαρξη χώρου πρασίνου και λουλουδιών. Γενικότερα μια πόλη η οποία αναζητά ένα τουριστικό προϊόν υψηλού επιπέδου πρέπει να γνωρίζει ότι ο πολεοδομικός σχεδιασμός καθώς και οι χρήσεις γης αποτελούν σημαντική προϋπόθεση για μια σωστά οργανωμένη πόλη. Επισημαίνεται η σημασία του πολεοδομικού σχεδιασμού, διότι πόλεις με μαζικό τουρισμό δεν πρέπει να δημιουργούν προβλήματα στην καθημερινή ζωή των πολιτών είτε με διόγκωση του κυκλοφοριακού είτε με ηχορύπανση από κέντρα διασκέδασης που λειτουργούν τις νυχτερινές ώρες. Επίσης, σε παραθαλάσσιες περιοχές καλό είναι να αναδεικνύονται οι τουριστικές εγκαταστάσεις με πρόσωπο στη θάλασσα και να μην διακόπτονται από δρόμους ευρείας κυκλοφορίας. Μεγάλη σημασία πρέπει να δοθεί από τους Δήμους

στην καθαριότητα όπως επίσης στην ύπαρξη κάδων ειδικά σε πολυσύχναστα σημεία. Οι υπηρεσίες καθαριότητας των Δήμων πρέπει να αυξάνουν τις δραστηριότητες τους κατά τη διάρκεια της τουριστικής περιόδου. Ιδιαίτερη σημασία για τη διαχείριση των απορριμμάτων έχει η δημιουργία χώρων υγειονομικής ταφής καθώς και οι σταθμοί βιολογικών καθαρισμών.

2. Παροχή υπηρεσιών

Οι μαζικοί τουριστικοί προορισμοί πρέπει να εξασφαλίζουν ένα άρτιο σύστημα ιατρικής περίθαλψης. Είναι απαραίτητο ένα σύγχρονο και οργανωμένο νοσοκομείο καθώς και η ύπαρξη μικρών ιατρικών σταθμών με προσωπικό το οποίο μπορεί να εξυπηρετήσει στη γλώσσα των τουριστών ασθενών. Επιπρόσθετα, απαιτείται οι πόλεις να είναι φτιαγμένες φιλικά προς τα άτομα με ειδικές ικανότητες. Άρα η πρόσβαση σε δημόσιους χώρους με ειδικές ράμπες, τουαλέτες και τηλεφωνικούς θαλάμους για άτομα με ειδικές ανάγκες είναι ιδιαίτερος σημαντικές. Οι συγκοινωνίες οφείλουν να καλύπτουν με άνετο, γρήγορο και φτηνό τρόπο την ανάγκη των τουριστών να μεταβούν από τα ξενοδοχεία στα σημεία που τους ενδιαφέρουν .

Η σωστή ενημέρωση για το τι σημαντικό υπάρχει σε μια πόλη και πως είναι οργανωμένη η καθημερινότητα, επιβάλλει τη δημιουργία γραφείων πληροφοριών. Φυλλάδια εύστοχα και ακριβή με τις δραστηριότητες μιας πόλης βοηθούν στη δημιουργία καλύτερης εικόνας για τους φιλοξενούμενους. Επίσης, η ύπαρξη πολιτιστικών εκδηλώσεων όπως θεατρικές παραστάσεις, συναυλίες και εκθέσεις ζωγραφικής δημιουργούν ένα ευχάριστο κλίμα και αφήνουν πολύ καλές εντυπώσεις στους τουρίστες.

Επιπρόσθετα, ένα καλό και διακριτικό σύστημα αστυνόμευσης αποτρέπει την εγκληματικότητα και δημιουργεί αίσθηση ασφάλειας ενός τουριστικού προορισμού. Η τελευταία αναφορά για ασφάλεια είναι ιδιαίτερα σημαντική διότι πολλοί προορισμοί τα τελευταία χρόνια κινδύνευσαν εξαιτίας τρομοκρατικών ενεργειών ή την ανάπτυξη κυκλωμάτων διακίνησης ναρκωτικών.

1.6. Τουρισμός και ελληνική οικονομική κρίση

Ο τουρισμός αποφέρει σατανικότατο μερίδιο στην οικονομία ετησίως. Για παράδειγμα, το έτος 2011, η συμμετοχή του τουρισμού στο συνολικό ΑΕΠ της χώρας ήταν πάνω από 16%, τα έσοδα ανήλθαν σε 10,5 δισεκατομμύρια ευρώ και το ποσοστό

απασχόλησης στον κλάδο (άμεσα και έμμεσα) αποτέλεσε το 18,4% της συνολικής απασχόλησης της χώρας, το οποίο σημαίνει ότι 758.300 άτομα απασχολήθηκαν στον τουριστικό κλάδο (Δαριβιανάκης & Μπορμπουδάκης, 2012).

Πολύ πριν ακόμα ξεσπάσει η παγκόσμια οικονομική κρίση, ο ελληνικός τουρισμός είχε ήδη έντονα σημεία παθογένειας με σοβαρά διαρθρωτικά προβλήματα που σταδιακά τον οδηγούσαν σε απώλεια του ανταγωνιστικού του πλεονεκτήματος από άποψη σχέσης αξίας-τιμής (value for money), συγκριτικά με τους νέους ανταγωνιστές στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου που, για το ίδιο μαζικό παραθεριστικό (και, κατά συνέπεια, εποχικό) τουριστικό προϊόν, έχουν πολύ χαμηλότερο κόστος παραγωγής και πολύ χαμηλότερη τιμή. Εμφανή συμπτώματα αυτής της παθογένειας είναι η συρρίκνωση της τουριστικής περιόδου, η μείωση της διαπραγματευτικής μας ικανότητας - που εκδηλώνεται με φαινόμενα όπως οι στάσιμες ή μειούμενες τιμές - η αυξανόμενη τάση για συμβόλαια «all inclusive», αλλά και η σταθερή υποβάθμιση των οικονομικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών του μέσου τουρίστα (Μιχαλοβίτης, 2014).

Η ζήτηση για τουριστικές υπηρεσίες και προϊόντα εξαρτάται από το μέγεθος του κινδύνου που μπορεί να ανεχθεί ο δυνητικός τουρίστας - όσο αυξάνεται ο κίνδυνος τόσο αυξάνεται η ανασφάλεια και η αβεβαιότητα κι επομένως μειώνεται η ζήτηση - αλλά και από την οξύτητά του και τη συχνότητα εμφάνισής του. Η εξέλιξη στην τουριστική κίνηση εξαρτάται, επίσης, από τα μέτρα που λαμβάνει η κάθε χώρα, τόσο για την αντιμετώπιση του συμβάντος - εφόσον αυτό την επηρεάζει άμεσα, όσο και για την εκμετάλλευση της συγκυρίας - εφόσον αυτή επηρεάζει αρνητικά άλλες χώρες - ώστε να την χρησιμοποιήσει ως ανταγωνιστικό της πλεονέκτημα (Μιχαλοβίτης, 2014).

Κατά το διάστημα πριν την εμφάνιση της κρίσης, η τουριστική κίνηση στην Ελλάδα κινείται με ταχύτερο ρυθμό από τον ευρωπαϊκό και τον παγκόσμιο, οι τουριστικές εισπράξεις αυξάνονται κατά 3% το χρόνο (διάστημα 2000-2004), οι ταξιδιωτικές πληρωμές στο εξωτερικό μειώνονται σημαντικά (διάστημα 2000-2007) και η πορεία των αφίξεων είναι ασύμμετρη με εκείνη των εισπράξεων. Η Ελλάδα από πλευράς ανταγωνιστικότητας εμφανίζεται σε χειρότερη κατάσταση από το 2007 (24η από 22η το 2007). Ειδικότερα, από πλευράς ανταγωνιστικότητας τιμών, παρόλο που ανεβαίνει 6 σκαλοπάτια στην 114η θέση επί συνόλου 133 χωρών, κατέχει μία από τις κατώτερες θέσεις, σε μία περίοδο που η οικονομική κρίση θα αυξήσει κατακόρυφα το ειδικό βάρος του ανταγωνισμού τιμών ως κριτηρίου τουριστικής επιλογής (Μιχαλοβίτης, 2014).

Στο κατώφλι της οικονομικής κρίσης, η μείωση των προκρατήσεων, όσο και η έλλειψη ρευστότητας των τουριστικών επιχειρήσεων, καταδεικνύουν την έναρξη μίας περιόδου για το ελληνικό τουριστικό προϊόν που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί το λιγότερο ως δύσκολη. Την εκτίμηση αυτή ήδη προδιαγράφει η αρνητική πορεία των αεροπορικών αφίξεων αλλοδαπών τουριστών το 2008 στη χώρα μας. Οι περισσότερες από τις ανταγωνίστριες της Ελλάδας χώρες σε τουριστικό επίπεδο παρουσίασαν επίσης μείωση στις αφίξεις, με τη χώρα μας να καταλαμβάνει μία από τις τελευταίες θέσεις στη μεταξύ τους σύγκριση(Μιχαλοβιτς, 2014).

Κατά το 2009 ο ελληνικός τουρισμός, θα βρεθεί υπό το καθεστώς της διεθνούς οικονομικής ύφεσης και ισχυρού ανταγωνισμού. Σε ένα συνεχώς επιδεινωμένο διεθνές πολιτικό και οικονομικό περιβάλλον, αντιμετωπίζοντας παράλληλα την συνεχιζόμενη πολιτική και κοινωνική αστάθεια σε εσωτερικό επίπεδο και τις δυσμενείς εξελίξεις των εθνικών μακροοικονομικών παραμέτρων. Θα έχει να αντιμετωπίσει τη μεταστροφή στην καταναλωτική συμπεριφορά και τις επιλογές των Ευρωπαίων τουριστών υπέρ του εσωτερικού τουρισμού, των κοντινών εξωχώριων προορισμών και κυρίως των τουριστικών αγορών χαμηλού κόστους, λόγω του υψηλού βαθμού χρέωσης των νοικοκυριών σε πολλές βασικές χώρες - πελάτες μας, της κάμψη της υπερτιμημένης αγοράς ακινήτων και της ανασφάλειας στην αγορά εργασίας (απολύσεις, μείωση πραγματικών μισθών), που συμπιέζουν το διαθέσιμο εισόδημα των εν δυνάμει τουριστών (Μιχαλοβιτς, 2014).

Τους παράγοντες που εκτιμάται ότι θα βοηθήσουν στην ανάσχεση της δραματικής πτώσης της τουριστικής κίνησης συγκαταλέγονται η ανεκτικότητα που έχει επιδείξει στο παρελθόν ο κλάδος, η μεταπήδηση των διακοπών από το επίπεδο της πολυτέλειας σε εκείνο της ανάγκης, οι τάσεις αποπληθωρισμού που σημειώνονται σε πολλές χώρες εξαιτίας της κρίσης και η συγκράτηση του κόστους και οι προσφορές στις οποίες αναμένεται να προβούν οι επιχειρηματίες του κλάδου.

Κεφάλαιο 2

Μελέτη Περίπτωσης – Νομός Ξάνθης –Δήμος Ξάνθης

2.1. Γεωγραφικά στοιχεία

Ο Νομός Ξάνθης ανήκει στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (Α.Μ.Θ.), μαζί με τους νομούς Δράμας, Καβάλας, Ροδόπης και Έβρου. Γεωγραφικά ανήκει στην Θράκη, συνορεύει με τη Βουλγαρία προς τα βόρεια, με τους νομούς Δράμας και Καβάλας, βορειοδυτικά και νοτιοδυτικά αντίστοιχα και με το νομό Ροδόπης προς τα ανατολικά, ενώ το νότιο τμήμα του νομού βρέχεται από το Θρακικό Πέλαγος (Ελληνική Εταιρεία Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων, 2016).

Επιπρόσθετα, ο νομός Ξάνθης έχει έκταση 1.793 τ. χλμ. Το μεγαλύτερο μέρος του – ποσοστό 60% - καλύπτεται από ορεινούς όγκους, κυρίως με την οροσειρά της Ροδόπης που κυριαρχεί στα σύνορα με τη Βουλγαρία. Οι πεδινές εκτάσεις αντιπροσωπεύουν το 32% της συνολικής έκτασης και αποτελούν μαζί με τις ημιορεινές εκτάσεις τις βασικές καλλιεργήσιμες αγροτικές εκτάσεις του νομού. Η πεδινή καλλιεργούμενη έκταση είναι περίπου 480.000 στρέμματα (Επιμελητήριο Ξάνθης, 2016).

2.1.1. Μορφολογία, υδρογραφία, κλίμα

Το ανάγλυφο του νομού Ξάνθης όπως άλλωστε και ολόκληρης της Θράκης, κυριαρχείται από τη μεγάλη οροσειρά της Ροδόπης, της οποίας φτάνει εδώ το δυτικό τμήμα και καταλαμβάνει το βόρειο τμήμα του νομού, με ψηλότερη κορυφή το Γυφτόκαστρο (1.827 μ.), στην οροσειρά της Κούλας, στο όριο των νομών Ξάνθης και Δράμας, στα σύνορα με τη Βουλγαρία. Στα ανατολικά η οροσειρά χαμηλώνει βαθμιαία ως τα όρια του νομού Ροδόπης, από όπου αρχίζει, με το Παπίκιο (1.483 μ.), η ανατολική Ροδόπη. Η οροσειρά της Κούλας διακλαδίζεται και στα νότια, σχηματίζοντας, στο δυτικό τμήμα του νομού, τις κορυφές Χαϊντού (1.525 μ.), Αχλάτ Τσαλ (1.400 μ.) κ.ά., για να καταπέσει τελικά απότομα στην πεδιάδα της Ξάνθης, που φτάνει έως τη θάλασσα. Η πεδιάδα αυτή έχει και λοφώδεις περιοχές. Η πεδιάδα, βύθισμα άλλοτε, που γέμισε με τις προσχώσεις του Νέστου και άλλων μικρών ποταμών και χειμάρρων με αποσαθρωμένα υλικά της Ροδόπης, αποτελεί το δυτικό τμήμα της πεδιάδας της Θράκης και καλύπτει όλο το νότιο τμήμα.

Βασικό υδρογραφικό στοιχείο του νομού είναι ο Νέστος, που εισέρχεται από τον νομό Δράμας στον νομό Ξάνθης, από τη Σιδηρόπετρα, κατευθύνεται στα νοτιανατολικά διασχίζοντας το βορειοδυτικό τμήμα του νομού και μετά, αφού διαγράψει μια καμπύλη, κατευθύνεται στα νότια καθορίζοντας τα όρια των νομών Ξάνθης και Δράμας και εκβάλλει στο Αιγαίο πέλαγος απέναντι από τη Θάσο. Το κέντρο του νομού διαρρέει ο μικρός ποταμός Ξάνθης, που διασχίζει την πρωτεύουσα και εκβάλλει στη Βιστωνίδα λίμνη. Το βορειοανατολικό τμήμα του νομού αποχετεύει ο Κομψάτος (Κουρού), ο οποίος εισέρχεται έπειτα στον νομό Ροδόπης και τελικά εκβάλλει και αυτός στη Βιστωνίδα. Στα όρια των νομών Ξάνθης και Ροδόπης βρίσκεται η Βιστωνίδα, μοναδική λίμνη της Θράκης, η οποία κλείνεται από τη θάλασσα (Πόρτο Λάγο) με ένα προσχωσιγενές βέλος που αφήνει μια στενή δίοδο, από την οποία επικοινωνεί με τη θάλασσα και γι' αυτό είναι αλμυρή. Η ακτογραμμή είναι ομαλή, χαμηλή και αλίμενη.

Το κλίμα είναι εύκρατο μεσογειακό όπως και στην υπόλοιπη βόρεια Ελλάδα, και δεν παρουσιάζει σημαντικές αποκλίσεις χρόνο με το χρόνο. Έχει σχετική υγρασία τα βράδια κυρίως την άνοιξη και το καλοκαίρι. Οι θερμοκρασίες είναι σχετικά μέτριες, αλλά κατά την περίοδο του καλοκαιριού, ανεβαίνουν σε πολύ ψηλά επίπεδα (όπως 39 - 42 C βαθμούς). Αξίζει να σημειωθεί ότι το κλίμα του νομού είναι ήπιο σχετικά στη νότια παράκτια λουρίδα και τραχύ στο βορειότερο ορεινό τμήμα.

2.1.2 Πληθυσμός

Ο πληθυσμός του Νομού, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της απογραφής του 2011, ανέρχεται στις 111.222 κατοίκους. Πρωτεύουσα του νομού είναι ο Δήμος Ξάνθης, μαζί με τους οικισμούς που ανήκουν σ' αυτόν, έχει 65.133 κατοίκους (Επιμελητήριο Ξάνθης, 2016).

2.1.3 Πρόσβαση

Η προσέγγιση στην Ξάνθη γίνεται κυρίως μέσω του σύγχρονου οδικού κόμβου της Εγνατίας Οδού διανύοντας μια απόσταση 736 και 221 χιλιομέτρων από Αθήνα και Θεσσαλονίκη αντίστοιχα. Ο βαθμός προσπέλασης των τουριστικών πόρων του Νομού Ξάνθης όσο αφορά την οδική, σιδηροδρομική και αεροπορική πρόσβαση, έχει βελτιωθεί αρκετά τα τελευταία χρόνια. Παρόλα αυτά, σύμφωνα με τον Καραμανίδη (2006), η πρόσβαση στο νομό εκτιμάται ότι χρήζει περαιτέρω βελτίωσης προκειμένου

να επιτευχθεί η προσέλευση επισκεπτών τόσο από άλλες περιοχές της χώρας όσο και από το εξωτερικό.

Η σιδηροδρομική γραμμή που εξυπηρετεί την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης εξυπηρετεί και το Νομό της Ξάνθης. Πιο συγκεκριμένα, η σιδηροδρομική σύνδεση που υπάρχει, είναι αυτή του άξονα Ορμενίου - Αλεξανδρούπολης - Θεσσαλονίκης. Είναι ανεπαρκέστατο (απρηχαιωμένα γεωμετρικά χαρακτηριστικά και τροχαίο υλικό, κακή ποιότητα και υποδομές) με κάκιστη ποιότητα παρεχόμενων υπηρεσιών, καθιστώντας ανέφικτες τις συγκρίσεις με τα αντίστοιχα δίκτυα άλλων ευρωπαϊκών χωρών.

Το αεροδρόμιο «Μέγας Αλέξανδρος» της Καβάλας, ουσιαστικά αποτελεί την κύρια πύλη εισόδου αλλοδαπών τουριστών προς το Νομό της Ξάνθης αφού εκτός από τις τακτικές πτήσεις, πραγματοποιούνται και πτήσεις charter. Οι υποδομές του αερολιμένα μπορούν να χαρακτηριστούν επαρκείς, καθώς έχει τις δυνατότητες να εξυπηρετήσει πολλαπλάσια κίνηση από την σημερινή.

Στην περιοχή μελέτης και στην άμεση γειτονιά της υπάρχουν τέσσερα λιμάνια με αξιολογότερες προοπτικές ανάπτυξης, εφόσον οργανωθεί και υλοποιηθεί σωστά η αναβάθμισή τους: το λιμάνι Πόρτο Λάγος (Β' κατηγορίας) εξυπηρετεί την ενδοχώρα της Θράκης, τα λιμάνια Κεραμωτής και Φαναρίου (Γ' κατηγορίας) και το λιμάνι των Αβδήρων μικρά αλιευτικά σκάφη και σκάφη αναψυχής.

2.2. Φυσικό περιβάλλον

Κλιματολογικά στοιχεία

Το κλίμα του Νομού της Ξάνθης είναι ήπιο ηπειρωτικό, εκτός από το νότιο παραλιακό τμήμα του που δέχεται την επίδραση της θάλασσας και έχει χαρακτηριστικά μεσογειακού κλίματος. Η μέση ετήσια θερμοκρασία είναι 15⁰C ενώ οι βροχοπτώσεις ανέρχονται σε 500mm, τα οποία βαθμιαία αυξάνονται προς τα βόρεια (Παπαδοπούλου, 2009).

Χλωρίδα – Πανίδα

Μεγάλη είναι η βιοποικιλότητα που παρουσιάζει η περιοχή του Νομού Ξάνθης. Στα νότια του νομού και ιδιαίτερα στη λίμνη Βιστωνίδα και στο Πόρτο Λάγος, υπάρχει μεγάλη ποικιλία από πουλιά που φωλιάζουν και διαχειμάζουν στην περιοχή, αλλά και από άλλα, μεταναστευτικά. Είναι επίσης σημαντικό ότι το Δέλτα του Νέστου φιλοξενεί 260 είδη πουλιών, από τα 474

βασικά είδη, που ζουν στην Ευρώπη. Στην ορεινή περιοχή της Χαϊντού και της Κούλας υπάρχουν σπάνια πουλιά και ενδημικά φυτικά είδη. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο ποταμός Κομψάτος, που αποτελεί καταφύγιο για πολλά αρπαχτικά πτηνά. Ο υγρότοπος αυτός μπορεί να θεωρηθεί ως ενιαία οικολογική ενότητα με τη Βιστωνίδα και προστατεύεται από τη συνθήκη Ραμσάρ.

2.3. Οικονομία

Ο πρωτογενής τομέας στο παρελθόν κατείχε σημαντικό ρόλο στην οικονομία του Ν. Ξάνθης. Το μεγαλύτερο μέρος της απασχόλησης αφορούσε στον τομέα αυτό, αλλά και ως προς τη διαμόρφωση του Ακαθάριστου Περιφερειακού Προϊόντος συμμετείχε ο πρωτογενής τομέας με ποσοστό μεγαλύτερο του 30%. Την τελευταία δεκαετία παρατηρείται μείωση συμμετοχής του τομέα στην τοπική οικονομία. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ και της ΠΑΕΠ/ΟΑΕΔ του 2004, ο πρωτογενής τομέας στο Νομό Ξάνθης παρήγαγε το 12,5% του εγχώριου ΑΕΠ, ενώ σε επίπεδο περιφερειακό το αντίστοιχο ποσοστό είναι 16,9% (Επιχειρησιακό Σχέδιο Ξάνθης, 2010).

Το ΑΕΠ κατά κεφαλή το 2010 ανήλθε σε περίπου 15.757 ευρώ με 0,8% συμμετοχή στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν της χώρας. Ο Πρωτογενής Τομέας – Αγροτικός συμμετέχει στο συνολικό προϊόν του νομού κατά 5,1%. Ο Δευτερογενής Τομέας (Βιοτεχνία – Βιομηχανία) είναι ο δεύτερος σε μέγεθος και συμμετέχει κατά 23,8% στο συνολικό προϊόν του νομού. Ο Τριτογενής Τομέας παρουσιάζει τη μεγαλύτερη οικονομική δραστηριότητα από πλευράς ακαθάριστου προϊόντος. Ήτοι ποσοστό 71,1%. Η Βιομηχανική υποδομή που λειτουργεί στο νομό Ξάνθης, αφορά κυρίως στη Βιομηχανική Περιοχή Ξάνθης, την εκμετάλλευση και διαχείριση της οποίας έχει η ΕΤΒΑ ΒΙ.ΠΕ (Επιμελητήριο Ξάνθης, 2016).

2.4. Τριτοβάθμια εκπαίδευση

Στην Ξάνθη εδρεύει Πολυτεχνική Σχολή η οποία αποτελείται από τα παρακάτω τμήματα:

- ✓ Πολιτικών Μηχανικών
- ✓ Ηλεκτρολόγων Μηχανικών & Μηχανικών Υπολογιστών
- ✓ Μηχανικών Περιβάλλοντος
- ✓ Αρχιτεκτόνων Μηχανικών
- ✓ Μηχανικών Παραγωγής & Διοίκησης.

Συνολικά η Πολυτεχνική Σχολή συγκεντρώνει 3.700 φοιτητές, ενώ σημαντικός αριθμός φοιτητών παρακολουθούν τα μεταπτυχιακά προγράμματα της Σχολής.

2.5. Πολιτιστικές Εκδηλώσεις - Δρώμενα

Η πολιτιστική ζωή της πόλης είναι έντονη, όπως και οι ρυθμοί της ζωής της. Οι Θρακικές Λαογραφικές Γιορτές- Ξανθιώτικο Καρναβάλι, γνωστές στο πανελλήνιο, στην Ευρώπη και τελευταία σε όλο τον κόσμο, οι Γιορτές Παλιάς Πόλης, μοναδικές στο είδος τους και φημισμένες για την ποικιλομορφία τους, η Πόλις Ονείρων – Φεστιβάλ Μάνος Χατζηδάκης, θεσμοί αξεπέραστοι, δίνουν το πολιτιστικό γνώρισμα της πόλης, συνεπικουρούμενες από εκδηλώσεις φορέων, συλλόγων και εθελοντών.

Αναλυτικότερα

Θρακικές Λαογραφικές Γιορτές - Καρναβάλι της Ξάνθης: Το καρναβάλι της Ξάνθης είναι ο κορυφαίος Πολιτιστικός Θεσμός της πόλης αλλά και της ευρύτερης περιοχής και έχει μεγάλη ιστορία (ξεκίνησε το 1966). Το Ξανθιώτικο Καρναβάλι έχει να επιδείξει μια σειρά εκδηλώσεων γύρω από τη μουσική, το χορό και το θέατρο, εκθέσεις με εικαστικό ή άλλο περιεχόμενο, διαλέξεις παρουσιάσεις βιβλίων και προβολές ταινιών. Σήμερα έχει αποκτήσει Πανελλήνια φήμη, και η συμμετοχή του κόσμου είναι τεράστια. Ο Θεσμός αυτός που λαμβάνει χώρα, κάθε χρόνο την περίοδο της αποκριάς, διαρκεί δύο εβδομάδες, στις οποίες συνδυάζεται αρμονικά το Λαογραφικό και το Καρναβαλικό στοιχείο.

Γιορτές παλιάς πόλης:

Οι Γιορτές Παλιάς πόλης της Ξάνθης είναι ο δεύτερος μεγάλος θεσμός στην Ξάνθη μετά τις Θρακικές Λαογραφικές Εορτές. Διοργανώθηκαν για πρώτη φορά το 1991 και έκτοτε λαμβάνουν χώρα αδιάλειπτα κάθε χρόνο την πρώτη εβδομάδα του Σεπτεμβρίου.

Το όνομά τους το έλαβαν για τον λόγο ότι το μεγαλύτερο μέρος των εκδηλώσεων αυτών πραγματοποιείται στον παραδοσιακό διατηρητέο οικισμό της Ξάνθης, τη λεγόμενη «Παλιά Πόλη», στα σοκάκια της οποίας στήνονται τα στέκια των πολιτιστικών και καρναβαλικών συλλόγων για να προσφέρουν φαγητό και ποτό.

Στα στέκια των συλλόγων στήνονται γλέντια, και με τα λεφτά που συγκεντρώνονται διοργανώνεται το Καρναβάλι από τους συλλόγους. Ιδρυτής των γιορτών ήταν ο Φίλιππος Αμοιρίδης καθώς θεωρούσε πως η παραδοσιακή πόλη ήταν ελκυστική και θα είχε επιτυχία το εγχείρημα, πράγμα που έγινε.

Κατά τη διάρκεια των γιορτών, στις τρεις μουσικές σκηνές μπορούν οι θεατές να ακούσουν γνώριμες μελωδίες αλλά και να γνωρίσουν τους ντόπιους καλλιτέχνες. Στα στέκια των συλλόγων μπορούν να δοκιμάσουν τα ωραιότατα εδέσματα της περιοχής, στο Λαογραφικό Μουσείο αλλά και τα άλλα αρχοντικά να δουν τις εκθέσεις των εικαστικών καλλιτεχνών ενώ στο υπαίθριο Δημοτικό Αμφιθέατρο, να παρακολουθήσουν θεατρικές και μουσικές παραστάσεις(Κίτσος, 2002).

Πόλις Ονείρων-Χατζιδάκειο Φεστιβάλ: Πρόκειται για τη συνέχεια του Φεστιβάλ "Μάνος Χατζιδάκις" που εγκαινιάστηκε το 1995, προς τιμή του μεγάλου Έλληνα Μουσικοσυνθέτη που γεννήθηκε στην Ξάνθη. Το 2014 ήταν η πρώτη φορά που πραγματοποιήθηκε το διεθνές Φεστιβάλ "Ξάνθη, Πόλις Ονείρων", το οποίο απευθύνεται σε εκπαιδευτικά ιδρύματα που έχουν σχέση με την τέχνη και τον πολιτισμό.

Γιορτές Νεολαίας: Ο τρίτος εορταστικός θεσμός, οι Γιορτές Νεολαίας, λαμβάνουν χώρα στα τέλη της Άνοιξης, ξεκίνησαν την ίδια χρονιά με τις Γιορτές Παλιάς Πόλης και, όπως αποκαλύπτει και ο τίτλος τους, είναι επικεντρωμένες στη μαθητιώσα νεολαία της πόλης. Στους εορτασμούς αυτούς δίδεται η δυνατότητα στους μαθητές να αποτελέσουν ταυτόχρονα τους πρωταγωνιστές και στη σκηνή και στο ακροατήριο. Έτσι οι κάτοικοι γνωρίζουν τα δρώμενα είτε μέσα από τη διαδικασία δημιουργίας-παραγωγής είτε μέσα από τη διαδικασία συμμετοχής κατανάλωσης.

Γιορτές Νέστου ή Δημήτρια: Οι Γιορτές Νέστου τελούνται κάθε χρόνο το τελευταίο Σαββατοκύριακο του Ιουλίου ή το πρώτο το Αυγούστου στις όχθες του Νέστου σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο εκεί όπου ο ποταμός περνάει δίπλα από το χωριό Δαφνώνα της Δ.Ε. Σταυρούπολης. Στα Δημήτρια διαδραματίζονται εκδηλώσεις πολιτιστικού περιεχομένου και αφορούν όλες τις ηλικίες και τα φύλα. Συγκεκριμένα πραγματοποιούνται εκδηλώσεις αφιερωμένες στη Φύση, το Παιδί και τον Πολιτισμό.

Επιστημονικά συνέδρια: Το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, με επιστημονικές ή επαγγελματικές οργανώσεις, οργανώνει πανελλήνια και διεθνή συνέδρια με αποτέλεσμα την προσέλευση πολλών και διακεκριμένων επισκεπτών. Τα συνέδρια που διοργανώνονται είναι το Πανελλήνιο Δημοσιογραφικό Συνέδριο, το Παγκόσμιο Συνέδριο Θρακών, το Συνέδριο Αποδήμων Θρακών κ.λ.π.).

2.6. Αξιοθέατα

Παλιά Πόλη: Η Παλιά πόλη της Ξάνθης παρουσιάζει μεγάλη ιστορική αξία. Χαρακτηρίστηκε παραδοσιακός οικισμός το 1978 και είναι ένα από τα καλύτερα διατηρημένα αρχιτεκτονικά σύνολα σε όλη τη Μακεδονία και Θράκη. Η εκλεκτικιστική αρχιτεκτονική, η μπελ επόκ, οι επιδράσεις από την Ιταλική Αναγέννηση, το γερμανικό ρομαντισμό και τον ελληνικό νεοκλασικισμό διαχέονται από τη μια άκρη στην άλλη. Ο επισκέπτης στην Παλιά Πόλη περπατώντας στα πλακόστρωτα δρομάκια της θα θαυμάσει τα αρχιτεκτονικά οικήματα της θρησκείας, της παιδείας και της τέχνης. Πλατείες μικρές που θυμίζουν αλλοτινές εποχές, κτίσματα που αφηγούνται την ιστορία της πόλης. Όλα αποπνέουν την αίσθηση του πλούτου και της όμορφης ζωής που πέρασαν όσοι έζησαν εδώ τους περασμένους αιώνες. Το οδοιπορικό στην Παλιά Πόλη απαιτεί χρόνο για να απολαύσει κανείς το μεγαλείο και τη λιτή ομορφιά του χώρου.

Το Παζάρι της Ξάνθης: Το Παζάρι της Ξάνθης, η ιστορία του οποίου χάνεται στα χρόνια της οθωμανικής περιόδου, έχει καταφέρει να επιβιώσει μέχρι σήμερα, ως ένας από τους πιο σημαντικούς χώρους ανάπτυξης της υπαίθριας εμπορικής δραστηριότητας, και έχοντας εξελιχθεί σε τουριστικό αξιοθέατο, προσελκύει όλο το χρόνο χιλιάδες επισκέπτες. Το παζάρι διατηρεί διαχρονικά τα στοιχεία της κοινωνικής και οικονομικής δραστηριότητας». Στην περιφέρεια της Ξάνθης διοργανώνονται επίσης καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις, οι οποίες προσελκύουν πλήθος κόσμου από τις γύρω περιοχές όπως: Το έθιμο της γυναικοκρατίας ή «Μπάμπως», τα «Δημοκρίτεια», ο Θρακιώτικος Γάμος, το ψωμί της Γαίας, η Ναυτική Εβδομάδα, η Γιορτή της σαρδέλας, ο Εορτασμός της Καθαρά Δευτέρας, το έθιμο της Καμήλας ή Τζιαμάλας κ.ά. (Παπακωστή, 2007).

Λαογραφικό Μουσείο: Καύχημα της Παλιάς Πόλης, ιδρύθηκε το 1925 και στεγάζεται στο αρχοντικό Κουγιουμτζόγλου, στην οδό Αντίκα. Το κτίριο, έκθεμα και το ίδιο για την αρχιτεκτονική του και τις τοιχογραφίες του, αποτελεί ιστορική μαρτυρία για την κοινωνική και οικονομική ζωή της πόλης που άκμασε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα.

Δημοτική Πινακοθήκη: Στεγάζεται σε ένα διάροφο αρχοντικό κτίριο στη συμβολή Πινδάρου και Ορφέως, η οικοδόμηση του οποίου χρονολογείται στα μέσα του περασμένου αιώνα. Αποτελεί ένα εξαιρετικό δείγμα Δυτικομακεδονικής-Ηπειρώτικης αρχιτεκτονικής με κύριο χαρακτηριστικό τα ξυλόγλυπτα ταβάνια του. Το κτίριο

αγοράστηκε από το Δήμο Ξάνθης το 1993 στο πλαίσιο διάσωσης αναπαλαίωσης και διατήρησης των κτισμάτων της Παλιάς Πόλης.

Μητροπολιτικό Μέγαρο Ξάνθης : Μία χαρακτηριστική νεοκλασική κατασκευή της Π. Πόλης , που βρίσκεται στην πλατεία Μητροπόλεως. Ανεγέρθηκε από τον Μητροπολίτη Ιωακείμ Σγουρό το 1897. Πρόκειται για μία απολύτως συμμετρική κατασκευή με μνημειακή σκάλα και είσοδο και μεγάλο μπαλκόνι στον όροφο. Σήμερα χρησιμοποιείται ως κατοικία του Μητροπολίτη καθώς και των γραφείων διοίκησης της Μητροπόλεως.

Καπναποθήκες : Οι Καπναποθήκες της Ξάνθης αποτελούν ένα ιδιαίτερα σημαντικό κεφάλαιο για την ιστορία όσο και για την αρχιτεκτονική κληρονομιά της περιοχής. Οι Καπναποθήκες της Ξάνθης, κτισμένες στα νοτιοανατολικά της παλιάς πόλης, αποτελούσαν ιδιαίτερη συνοικία, διαχωρισμένη σαφώς από την κεντρική περιοχή εμπορίου και την περιοχή κατοικίας. Σήμερα σώζονται 55 κτίρια καπναποθηκών, από τα οποία 25 είναι εγκαταλειμμένα, 25 λειτουργούν με νέες υποβαθμισμένες χρήσεις, ενώ 5 κτίρια στεγάζουν πολιτιστικές δραστηριότητες ή δραστηριότητες αναψυχής.

Μοναστήρια : Το Μοναστήρι των Παμμεγίστων Ταξιαρχών (στη βόρεια πλευρά της πόλης, κτισμένο το 15ο αιώνα), το Μοναστήρι της Παναγίας Καλαμούς (καταστράφηκε στο σεισμό του 1829 και ξανακτίστηκε) και το Μοναστήρι της Παναγίας της Αρχαγγελιώτισσας ή Σαμαρόβιανης (2 χλμ. στα βόρεια της πόλης) (Παπακωστή, 2007).

Ενδιαφέρουσες Τοποθεσίες - Περίχωρα:

Ο Καταρράκτης του Λειβαδίτη: ο μεγαλύτερος καταρράκτης στα Βαλκάνια, σε υψόμετρο 1200 μ. και ύψους 45 μέτρων. Τα

Τα Τείχη της Ξανθίππης : Στην Ξάνθη υπάρχουν ερείπια μίας ακρόπολης σε ένα λόφο πάνω από την πόλη. Κατά την παράδοση εκεί κατοικούσε η βασίλισσα Ξανθίππη, η οποία χρησιμοποιούσε ένα μυστικό τούνελ για να κατεβεί στη διπλανή ρεματιά (Κόσυνθος) και να παίρνει το μπάνιο της.

Το Κάστρο της Καλύβας, που πιθανόν κτίστηκε από τον Φίλιππο Β' γύρω στα 340 π.Χ.

Το διατηρητέο χωριό Κάτω Καρυόφυτο με αρχοντικά και παλιά σπίτια.

Το Λαογραφικό Μουσείο της Σταυρούπολης : Αξίζει να επισκεφθεί κανείς το Λαογραφικό Μουσείο του Δήμου Σταυρούπολης, όπου εκτίθενται αντικείμενα των αστικών οίκων της Ξάνθης, ενώ στο δεύτερο όροφο φιλοξενείται η ιδιωτική έκθεση του Σταύρου Καραμπατζάκη, η οποία αποτελεί συνδυαστικό κρίκο με το άμεσο παρελθόν του τόπου (Παπακώστη, 2011).

Ο Μακεδονικός τάφος (2ου αι. π.Χ.), από τους μεγαλύτερους στη βορειοανατολική Ελλάδα.

Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας, στους χώρους του οποίου παρουσιάζονται η χλωρίδα και η πανίδα του Νομού.

Η παλαιά αγορά, με μικρομάγαζα, πάγκους και έντονο ανατολίτικο χρώμα.

Περιοχή Σταυρούπολης: Η Σταυρούπολη είναι το σημαντικότερο Νεστοχώρι της ευρύτερης περιοχής της Ξάνθης. Η παραδοσιακή αρχιτεκτονική και τα λιθόστρωτα σοκάκια, η πολυποίκιλη βλάστηση και η πανοραμική θέα στην κοιλάδα του Νέστου συνθέτουν ένα τοπίο που ελκύει τους φυσιολάτρες περιηγητές, όχι μόνο από τον ελλαδικό χώρο αλλά και από 67 το εξωτερικό. Οι ξενώνες και οι ταβέρνες της Σταυρούπολης διατηρούν αναλλοίωτο τον χαρακτήρα τους και υποδέχονται κυρίως τα Σαββατοκύριακα και τους μήνες του καλοκαιριού τους επισκέπτες, οι οποίοι μπορούν να λάβουν μέρος σε πλήθος οικοτουριστικών δραστηριοτήτων, όπως κατάβαση του Νέστου με καγιάκ και κανό, ιππασία και softball. Σημείο αναφοράς αποτελεί η πλατεία που βρίσκεται στο κέντρο το χωριού.

Κεφάλαιο 3

Τουρισμός στον Δήμο Ξάνθης

Ο Δήμος Ξάνθης βρίσκεται στο κέντρο ενός Νομού με πλούσιους τουριστικούς πόρους. Ο Νομός συνδυάζει τις ομορφιές και την οικολογική αξία του ορεινού όγκου της Ροδόπης και της λεκάνης απορροής του Νέστου, με την πληθώρα των χαρακτηρισμένων περιοχών της πεδινής ζώνης ως ειδικής προστασίας (υδροβιότοποι), καθώς και με τις υπέροχες παραλίες και το πολιτιστικό κεφάλαιο.

Ο Δήμος Ξάνθης από μηδενική παρουσία στον τουρισμό μετατράπηκε, με σταθερή στρατηγική, σε δημοφιλή τουριστικό προορισμό. Συγκροτήθηκε πολυμερώς η εικόνα προβολής του, με εκδόσεις βιβλίων, χαρτών, φωτογραφικού υλικού κ.τ.λ.. Έχει καθιερωθεί πλέον και αποδεικνύεται ότι είναι ένας συνεχώς αναπτυσσόμενος προορισμός. Στο νομό Ξάνθης, υπάρχει αφ ενός μια τουριστική δραστηριότητα παραθεριστικού χαρακτήρα στις παραλιακές περιοχές, αφ ετέρου, παρατηρείται μια σταθερή καθ' όλη την διάρκεια του έτους τουριστική κίνηση, ακόμη και κατά τη διάρκεια του χειμώνα, που αφορά κυρίως την πρωτεύουσα του νομού, δηλαδή την πόλη της Ξάνθης (Παπακωστή, 2011).

Η κύρια χωρική κατανομή των ξενοδοχειακών μονάδων του νομού, συγκεντρώνεται στην πόλη της Ξάνθης, όπως προκύπτει και από τον ακόλουθο Πίνακα 1.

Πίνακας 1. Χωρική κατανομή ξενοδοχειακών καταλυμάτων στο Νομό Ξάνθης

Περιοχή	Μονάδες	%	Δωμάτια	%	Κλίνες	%
Ξάνθη	13	87	544	95	1067	95
Πόρτο Λάγος	1	7	8	1	20	2
Κιμέρια	1	7	18	3	35	3
Σύνολο	15	100	570	100	1122	100

Πηγή: Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο- Δ/ση Τουρισμού Περιφέρειας Ανατ.Μακεδονίας και Θράκης

3.1. Αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης

Τουριστικοί πόροι

Ο Νομός Ξάνθης, όπως περιγράφηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, διαθέτει πλούσιο και αξιόλογο πολιτιστικό και φυσικό περιβάλλον όπως: Η Παλιά Πόλη, οι εκκλησίες και τα μοναστήρια, τα Στενά και το Δέλτα του Νέστου, ο καταρράκτης του Λειβαδίτη, τα Αρχαία Άβδηρα, η ορεινή περιοχή, η Λίμνη Βιστωνίδα κλπ, καθώς και αξιόλογες πολιτιστικές εκδηλώσεις, μερικές από αυτές αρκετά δημοφιλείς, όπως το καρναβάλι (Παπακώστη, 2011).

Τουριστικές επιχειρήσεις

Τα περισσότερα ξενοδοχεία βρίσκονται στην πόλη της Ξάνθης, ενώ η περιφέρεια παρουσιάζει σημαντικές ελλείψεις, καθώς η τουριστική κίνηση εξυπηρετείται από ελάχιστα ξενοδοχεία και ενοικιαζόμενα δωμάτια. Η Ξάνθη διαθέτει επαρκείς εγκαταστάσεις για την εξυπηρέτηση τουριστών όσον επιχειρήσεις εστίασης, ψυχαγωγίας. Στην πόλη λειτουργεί επίσης καζίνο (Παπακώστη, 2011).

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο μικρός αριθμός υπάρχουσών κλινών (ξενοδοχειακών μονάδων), αποτελεί αποτρεπτικό παράγοντα για την έλευση οργανωμένων ομάδων επισκεπτών, σημείο που πρέπει να προσεχθεί ιδιαίτερα έτσι ώστε να επιτευχθεί η ανέγερση νέων ξενοδοχειακών καταλυμάτων.

Κουζίνα

Καθώς η περιοχή κατοικήθηκε κυρίως από πρόσφυγες τα φαγητά που πρέπει να αναζητήσει ο επισκέπτης είναι Μικρασιάτικα Ποντιακά καθώς και Θρακιώτικα (λουκάνικο, παστουρμά, καβουρμά και σαρμά, γιουφκάδες, χυλοπίτες και κεμπάπ) και πίτες. Οι κυρίως ανατολίτικες γεύσεις είναι βαριές αλλά ιδιαίτερα νόστιμες. Στα παράλια ο επισκέπτης μπορεί να απολαύσει άφθονο φρέσκο ψάρι και θαλασσινά. Η Ξάνθη είναι γνωστή εδώ και πολλά χρόνια για τα εξαιρετικής ποιότητας γλυκά της, Καργιόκα, σαραγλί, νουγκάς, και καταπληκτικά σιροπιαστά ανατολίτικα γλυκά (Παπακώστη, 2011).

Κεφάλαιο 4

Τουρισμός και τοπική αυτοδιοίκηση

4.1. Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης

Η τουριστική ανάπτυξη, με την πιο πλατιά έννοια του όρου, σημαίνει σε γενικές γραμμές ανοδική εξέλιξη του τουρισμού, σαν κλάδο οικονομικής δραστηριότητας της χώρας που συντελείται με την πληρέστερη και ορθολογιστικότερη εκμετάλλευση των τουριστικών πόρων, με την αύξηση της παραγωγής και την ποιοτική βελτίωσή της, μα πάνω από όλα την προσαρμογή της στις προτιμήσεις των τουριστών - τουριστική ζήτηση (Ηγουμενάκης, 2000). Η ανάπτυξη από την φύση της είναι μια διαδικασία αλλαγής που μπορεί να ερμηνευτεί με ποικίλους τρόπους. Τα στάδια της τουριστικής ανάπτυξης σε άλλες περιπτώσεις είναι τρία, σε άλλες τέσσερις ή πέντε, χωρίς όμως να αλλάζουν ουσιαστικά τα εξελικτικά και λειτουργικά χαρακτηριστικά της ανάπτυξης.(Κοκκώσης και Τσάρτας, 2001).

Τοπική αυτοδιοίκηση είναι η αυτοτελής άσκηση τοπικής δημόσιας διοίκησης από ένα εδαφικό νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου με τη σύμπραξη του συνόλου των μελών του και υπό την εποπτεία του κράτους. Η τοπική αυτοδιοίκηση χωρίζεται σε 2 βαθμίδες. Πιο συγκεκριμένα, στην Τοπική Αυτοδιοίκηση πρώτης βαθμίδας (δήμοι και κοινότητες), ανήκει η διοίκηση όλων των τοπικών υποθέσεων, οι οποίες υπάγονται στην διοικητική περιφέρεια των δήμων και των κοινοτήτων. Αντίστοιχα, στην Τοπική Αυτοδιοίκηση δεύτερης βαθμίδας (νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις), ανήκει η διοίκηση τοπικών υποθέσεων, οι οποίες υπάγονται στη διοικητική περιφέρεια των νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων, χωρίς να θίγεται κάποια από τις αρμοδιότητες των δήμων και των κοινοτήτων. Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων περιλαμβάνεται και ο τομέας της τουριστικής ανάπτυξης (Βουδογεώργη, 2014).

Πιο συγκεκριμένα οι οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης έχουν την αρμοδιότητα να υλοποιούν προγράμματα για την τουριστική ανάπτυξη των περιοχών τους. Αυτό προϋποθέτει την προστασία, την αξιοποίηση, και την εκμετάλλευση των τοπικών φυσικών πόρων και περιοχών. Έτσι συμβάλλουν στην διαμόρφωση αλλά και στην διατήρηση ιδανικού περιβάλλοντος τόσο για αυτούς που διαμένουν μόνιμα σε αυτό, όσο και για αυτούς που το επισκέπτονται για κάποιο χρονικό διάστημα. Για την επίτευξη αυτού του στόχου οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης δραστηριοποιούνται σε διάφορους τομείς όπως Αγροτικός τομέας, Κτηνοτροφία, Δάση, Αλιεία, Ενέργεια,

Ορυκτός πλούτος, Μεταποίηση, Κατασκευές, Συγκοινωνίες, Εμπόριο. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η συνεργασία των τουριστικών επιχειρήσεων με τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης με σκοπό να δημιουργήσουν τον ιδανικό τόπο και τις πιο ευμενείς συνθήκες για την διαμονή των τουριστών, Αυτό γίνεται πιο εφικτό χάρη στο δικαίωμα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης να παίρνει πρωτοβουλίες χωρίς το πρόβλημα της γραφειοκρατίας (Βουδογεώργη, 2014).

Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στην τουριστική ανάπτυξη είναι σημαντικός. Σε κάθε κράτος τίθεται θεσμικό πλαίσιο που παρέχει τη δυνατότητα στους δήμους να αξιοποιήσουν τα γεωγραφικά και πολιτιστικά τους χαρακτηριστικά για την ανάπτυξη της κατάλληλης μορφής τουρισμού. Ειδικότερα για τις παράκτιες και νησιωτικές περιοχές της χώρας η κατάλληλη μορφή τουρισμού είναι ο ναυτιλιακός – πολιτιστικός τουρισμός (Μυλωνόπουλος και Μοίρα, 2011). Η Τοπική Αυτοδιοίκηση καλείται αφενός μεν να δημιουργήσει όλες εκείνες τις απαιτούμενες υποδομές και να προσφέρει όλες εκείνες τις διευκολύνσεις έτσι ώστε ένας προορισμός να καταστεί ελκυστικός για τον τουρίστα και αφετέρου δε, θα πρέπει να φροντίσει την εικόνα του Δήμου (προορισμού) έτσι ώστε όταν έρθει ο τουρίστας, να φύγει ευχαριστημένος από τα απλά τα καθημερινά.

Γενικότερα, η τοπική αυτοδιοίκηση είναι μία ουσιαστική και συνάμα παραμελημένη βαθμίδα ασκήσεως τουριστικής πολιτικής. Η τοπική κοινωνία αποτελείται από «την τοπική αυτοδιοίκηση, όπως και από τοπικούς ή περιφερειακούς αντιπροσώπους από τις διάφορες βαθμίδες διοίκησης της επικράτειας. Η τουριστική ανάπτυξη τυπικά περιλαμβάνεται μέσα στο συνδυασμό τοπικού σχεδιασμού και φορέων τοπικού ενδιαφέροντος (URRY, 1990).

Στις ημέρες μας, είναι απαραίτητη η ουσιαστική ενεργοποίηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, για την προώθηση της τοπικής τουριστικής ανάπτυξης και της απασχόλησης και παράλληλα για τη διατήρηση και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Σύμφωνα με το σημερινό κανονιστικό πλαίσιο, η Τοπική Αυτοδιοίκηση έχει ουσιαστικές αναπτυξιακές αρμοδιότητες και παρεμβαίνει ενεργά στην τοπική ανάπτυξη. Πιο συγκεκριμένα, απαιτείται η συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας και της αυτοδιοίκησης στην δημιουργία ενός συνολικού προγράμματος τουριστικής ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο, έτσι ώστε σε συνεργασία με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς να αποτελέσουν τον κινητήριο μοχλό υποστηρίζοντας την ιδιωτική πρωτοβουλία.

Ο ρόλος της κεντρικής τοπικής αυτοδιοίκησης είναι καθοριστικός όσο αφορά την δημιουργία ενός ορθολογικού σχεδιασμού και προγραμματισμού της τουριστικής ανάπτυξης, με σκοπό την έγκαιρη πρόβλεψη και ελαχιστοποίηση των δυσμενών επιπτώσεων στον τουρισμό του Νομού της Ξάνθης. Επιπλέον, ο ρόλος της Αυτοδιοίκησης σε όλες τις βαθμίδες είναι εξίσου θεμελιακός για την αντίστοιχη εξειδίκευση και εφαρμογή της αναπτυξιακής πολιτικής και των τομεακών ή διατομεακών αναπτυξιακών προγραμμάτων σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο με συμμετοχικές διαδικασίες (δημοκρατικός προγραμματισμός, αποκεντρωμένες διαδικασίες (Κακδή & Μπότσαρη, 1999).

Η κυβερνητική πολιτική μόνη της δεν αρκεί για να επιτευχθεί το επιθυμητό αναπτυξιακό αποτέλεσμα αν δεν υπάρξουν παράλληλα και οι μηχανισμοί εκείνοι που θα στηρίξουν την υλοποίηση. Και έχει αποδειχθεί ότι, πέρα από τα οικονομικά και θεσμικά μέτρα και κίνητρα, είναι ανάγκη να υπάρξει η κοινωνική αποδοχή και η συμμετοχική διαδικασία για να ενεργοποιηθεί ο ανθρώπινος παράγοντας που θα κληθεί να υλοποιήσει ένα αναπτυξιακό πρόγραμμα.

Με τους Ν. 1235/82, 1270/82 και 1416/84, καθορίστηκαν τα θεσμικά πλαίσια για την ενίσχυση της Αποκέντρωσης και την ενδυνάμωση της ΤΑ: α) για την άσκηση της Κυβερνητικής πολιτικής και καθιέρωση Λαϊκής Εκπροσώπησης στους νομούς και β) για τη δημοτική αποκέντρωση, τη λαϊκή συμμετοχή και τη διοικητική αυτοτέλεια των Δήμων. Προσδιορίστηκαν οι αρμοδιότητες στον προγραμματισμό σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο καθώς και ο ρόλος των ΟΤΑ στις διαδικασίες αναπτυξιακού σχεδιασμού, προγραμματισμού και λήψης απόφασης (Κακδή & Μπότσαρη, 1999).

Η αξιοποίηση των ενδογενών πόρων μιας περιοχής, η ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας, η διατήρηση και ανάδειξη της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας μιας περιοχής, η οργάνωση και εύρυθμη λειτουργία των υπηρεσιών και εξυπηρετήσεων της περιοχής εμπίπτουν απόλυτα στις αρμοδιότητες των ΟΤΑ. Πέρα από την δυνατότητα παρέμβασης της Τ.Α. σαν φορέα εξουσίας - τοπικός δημόσιος φορέας για την άσκηση τοπικής δημόσιας πολιτικής - η ΤΑ μπορεί και πρέπει να λειτουργεί και σαν φορέας δημιουργίας κοινωνικού εξοπλισμού, υποδομής, τήρησης καθαριότητας, διατήρησης ανάδειξης και προστασίας περιβάλλοντος, ενημέρωσης και πληροφόρησης κατοίκων και επισκεπτών (Κακδή & Μπότσαρη, 1999).

Οι κύριοι στόχοι τη τοπικής αυτοδιοίκησης, όσο αφορά τον τουρισμό σε τοπικό επίπεδο, σύμφωνα με τους ίδιους συγγραφείς θα πρέπει να είναι :

- η εξειδίκευση της τομεακής κυβερνητικής πολιτικής στο τοπικό επίπεδο,
- η προσαρμογή των επιμέρους προγραμμάτων και έργων στους στόχους και τις κατευθύνσεις του εθνικού και περιφερειακού προγράμματος, στα θεσμικά πλαίσια, μέτρα - κίνητρα, καθώς και στα οικονομικά πλαίσια του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων - εθνικών, τομεακών, νομαρχιακών - και άλλων ειδικών προγραμμάτων,
- η ενημέρωση, πληροφόρηση, συντονισμός, έλεγχος, υποβοήθηση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και συλλογικών φορέων,
- ο προγραμματισμός έργων τοπικής σημασίας με αναπτυξιακά κριτήρια και η ανάληψη βιώσιμων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στον τουρισμό,
- η δημιουργία κοινωνικού εξοπλισμού και συμπληρωματικών έργων τουριστικής προσφοράς, η οργάνωση, η συμπλήρωση και αναβάθμιση των υπηρεσιών και εξυπηρετήσεων του τουρισμού, η καθαριότητα, η προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος, η ανάπτυξη τουριστικής συνείδησης, η προβολή και διαφήμιση της περιοχής.

4.2. Επιχειρηματική δραστηριότητα της τοπικής αυτοδιοίκησης στον τουρισμό

Η επιχειρηματική δραστηριότητα της τοπικής αυτοδιοίκησης θα πρέπει να στοχεύει:

- Στη δημιουργία τουριστικών καταλυμάτων κάθε λειτουργικής μορφής. Με το πλέγμα μέτρων και κινήτρων αναβάθμισης και εμπλουτισμού της τουριστικής προσφοράς, είναι δυνατή η δημιουργία από επιχειρήσεις των ΟΤΑ τουριστικών εγκαταστάσεων νέων λειτουργικών μορφών, με ευνοϊκές διατάξεις και αυξημένα κίνητρα σε επιχειρήσεις ΟΤΑ.
- Στη δημιουργία εγκαταστάσεων τουριστικής υποδομής (μαρίνες, χιονοδρομικά κέντρα) ή ανωδομής (κέντρα εστίασης και αναψυχής, τουριστικά περίπτερα, συγκροτήματα αναψυκτηρίων - αποδυτηρίων στις παραλίες κλπ.).
- Στην εφαρμογή ευρύτερων αναπτυξιακών προγραμμάτων, που να περιλαμβάνουν είτε αποκλειστικά τουριστικές εγκαταστάσεις είτε αυτές σε συνδυασμό με εγκαταστάσεις κοινωνικής υποδομής και εξοπλισμού (γήπεδα, αθλητικές εγκαταστάσεις, εγκαταστάσεις για πολιτιστικές εκδηλώσεις).

- Στην ίδρυση δημοτικών - κοινοτικών γραφείων πληροφοριών για τους τουρίστες,
- Στη συμμετοχή των ΟΤΑ στις κατά τόπους Περιφερειακές Επιτροπές Τουρισμού, θεσμοθετημένα συμβουλευτικά όργανα των Περιφερειακών Συμβουλίων για θέματα τουρισμού.
- Στην ανάληψη της οργανωμένης τουριστικής προβολής περιοχών στο εξωτερικό και το εσωτερικό.

4.3. Επενδύσεις στον τουριστικό τομέα του Νομού Ξάνθης

Το σύνολο των θεσμικών παρεμβάσεων στο Νομό της Ξάνθης στα πλαίσια της ασκούμενης Εθνικής και Κοινωνικής Πολιτικής μπορεί να αναζητηθεί στα εξής χρηματοδοτικά μέσα :

- Αναπτυξιακός Νόμος
- ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης 1994-1999
- Κοινωνική Πρωτοβουλία LEADER

Συγκεκριμένα, οι τουριστικές δραστηριότητες που υπάγονται στον Αναπτυξιακό Νόμο περιλαμβάνονται στις ακόλουθες κατηγορίες και ενισχύονται στο Νομό της Ξάνθης με τα παρακάτω κίνητρα:

- Ίδρυση ή επέκταση ξενοδοχειακών μονάδων τουλάχιστον Β τάξης
- Εκσυγχρονισμό λειτουργουσών ξενοδοχειακών καταλυμάτων ή camping τουλάχιστον Γ τάξης.
- Μετατροπή παραδοσιακών ή διατηρητέων κτιρίων σε ξενοδοχειακές μονάδες τουλάχιστον Γ τάξης.
- Ίδρυση, επέκταση, εκσυγχρονισμό συνεδριακών κέντρων, αξιοποίηση ιαματικών πηγών, κέντρων αθλητικού τουρισμού από εταιρίες που εκμεταλλεύονται ξενοδοχειακές μονάδες.
- Επενδύσεις προσθήκης συμπληρωματικών εγκαταστάσεων και αξιοποίησης ιαματικών πηγών σε υφιστάμενες ξενοδοχειακές μονάδες.

Το σύνολο των τουριστικών επενδύσεων που υπάχθηκαν στους Αναπτυξιακούς Νόμους 1262/68, 1892/90 και 2601/98 για το Νομό της Ξάνθης παρουσιάζονται στον Πίνακα 2 (Καραμανίδης, 2006).

Αναπτυξιακός Νόμος	Πλήθος επενδύσεων	Ύψος επενδύσεων	Ποσοστό συμμετοχής	Επιχορήγηση	Θέσεις εργασίας
1262/68	7	1.733.490.840	14	984.256.927	124
1892/90	11	6.031.000.000	33	2.434.900.000	199
2601/98	2	321.000.000	7	80.250.000	23

Το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα που καλύπτει το Νομό της Ξάνθης είναι τα ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης., του οποίου η παρέμβαση στον τουρισμό γίνεται μέσω του Υποπογράμματος 3 με τίτλο «Τουρισμός – Περιβάλλον – Ποιότητα Ζωής». Σύμφωνα με τον Καραμανίδη (2006), το σύνολο των τουριστικών επενδύσεων για το Νομό της Ξάνθης που υπάχθηκε στο ΠΕΠ 1994-1999 ήταν 4. Το ύψος αυτών των επενδύσεων ανήλθε στα 535.511.000 με ποσοστό συμμετοχής 54%.

Επιπλέον, τα μέτρα που περιλήφθησαν στα LEADER I και II και αφορούσαν τον τουρισμό ήταν τα εξής (Καραμανίδης, 2006):

- Μέτρο 3: Αγροτουρισμός. Στόχος αυτού του μέτρου ήταν η τουριστική ανάπτυξη σε μη αστικές περιοχές και η οποία αναπτύσσεται από άτομα που απασχολούνται κυρίως στον πρωτογενή τομέα παραγωγής.
- Μέτρο 6 : Διατήρηση – Βελτίωση Περιβάλλοντος και Περιβάλλοντος Χώρου. Κύριος στόχος αυτού του μέτρου ήταν η προστασία των τοπικών πόρων, η αναβάθμιση και ανάπλαση παραδοσιακών οικισμών και η σύνδεση της υπαίθρου με τον τουρισμό και τις εναλλακτικές μορφές του.

Οι τουριστικές επενδύσεις στα πλαίσια των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών LEADER του Νομού Ξάνθης ήταν στο σύνολο 13. Το ύψος των επενδύσεων ανήλθε στα 425.231.728 με ποσοστό συμμετοχής 17%.

4.4. Πρωτοβουλίες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για την ενίσχυση του τουρισμού

Στη δύσκολη οικονομική κατάσταση όπως έχει διαμορφωθεί παγκοσμίως, κλειδί για την τουριστική ανάπτυξη θεωρείται η ολοένα ποιοτική ενίσχυση των υποδομών και των

παρεχόμενων υπηρεσιών για την προσέλκυση και ικανοποίηση συνεχώς περισσότερων επισκεπτών (Στρατηγικό Σχέδιο Δήμου Ξάνθης, 2016).

Η Δημοτική Αρχή Ξάνθης στην προσπάθειά της να προβάλλει, να αξιοποιήσει το σπάνιο φυσικό πλούτο και να οδηγήσει την περιοχή στην ανάπτυξη του αγροτουρισμού ανέλαβε και διαχειρίζεται, το Δασικό Χωριό, ενώ εκμίσθωσε σε ιδιώτη το συγκρότημα «ΗΝΙΟΧΟ» στην περιοχή του Δημοσίου Δάσους Δρυμού, στον οικισμό των Κομνηνών. Στα όρια της δημοτικής ενότητας Σταυρούπολης και συγκεκριμένα κατά μήκος των Στενών του Νέστου υφίσταται, αλλά δεν λειτουργεί τη δεδομένη χρονική στιγμή το τηλεματικό δίκτυο «ΙΧΝΗΛΑΤΗΣ» για την προβολή και εποπτεία δεδομένων και εικόνων των Στενών του ποταμού Νέστου καθώς και άλλων χώρων ιδιαίτερου αισθητικού κάλους (θέση Προφήτη Ηλία, θέση Μαύρη Κορυφή, θέση Θέας, Θέση Νησάκι) (Στρατηγικό Σχέδιο Δήμου Ξάνθης, 2016) .

Ταυτόχρονα στα πλαίσια αυτής της προσπάθειας για την ανάδειξη και την αξιοποίηση των τουριστικών πλεονεκτημάτων της περιοχής, που δεν είναι άλλα από τον πολιτισμό, την ιστορία και το φυσικό πλούτο, ο Δήμος Ξάνθης προέβη στην αγορά και λειτουργία 2 τουριστικών τρένων αποτελούμενων από μηχανή και δύο βαγόνια, συνολικής χωρητικότητας 40 ατόμων, εκ των οποίων το ένα λειτουργεί στην πόλη της Ξάνθης και το δεύτερο στην περιοχή της Δημοτικής Ενότητας Σταυρούπολης. Με τη χρήση του τουριστικού συρμού πραγματοποιούνται οργανωμένες ξεναγήσεις σε ένα δίκτυο τουριστικών διαδρομών, στους αρχαιολογικούς χώρους, σε σημεία πολιτιστικού, ιστορικού, αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος και σε περιοχές φυσικού κάλους (Στρατηγικό Σχέδιο Δήμου Ξάνθης, 2016).

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται μια swot analysis της τοπικής αυτοδιοίκησης του Δήμου Ξάνθης, με σκοπό την δημιουργία δράσεων για την τουριστική τόνωση του Νομού.

Προβλήματα	Δυνατότητες
<ul style="list-style-type: none">- Μη ικανοποιητική αξιοποίηση των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων για την ανάδειξη της Ξάνθης ως ισχυρού τουριστικού πόλου- Μειωμένες υποδομές υποδοχής και	<ul style="list-style-type: none">- Ξάνθη, ελκυστικός τόπος όλες τις εποχές του χρόνου. Δήμος με πανελλήνια αναγνώριση για την έντονη και πολύπλευρη δραστηριότητα.- Σύνδεση με τουριστικά κυκλώματα

<p>διαμονής τουριστών.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Υψηλό κόστος πολιτιστικών εκδηλώσεων - Έλλειψη ενιαίας πολιτιστικής ταυτότητας της πόλης για την αξιοποίηση με σύγχρονο τρόπο και στο μέγιστο βαθμό τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα. - Δημιουργία δικτύου εθελοντών που θα δραστηριοποιούνται στην οργάνωση και υποστήριξη πολιτιστικών εκδηλώσεων - Έλλειψη πόρων για τη συντήρηση υποδομών φιλοξενίας πολιτιστικών εκδηλώσεων. - Ανάγκη ενίσχυσης δημοτικών και υποστήριξης ιδιωτικών, πολιτιστικών φορέων και θεσμών. 	<p>Θεσ/κης, Θάσου, Βουλγαρίας, Κων/πολης.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ο Δήμος Ξάνθης να είναι προορισμός και τόπος διαμονής, όχι στάση ή πέρασμα. - Δυνατότητα ποιοτικής αναβάθμισης των θεσμοθετημένων πολιτιστικών εκδηλώσεων του Δήμου. - Ύπαρξη καλά στελεχωμένου νομικού προσώπου (ΝΠΔΔ- Κέντρο Πολιτισμού) με εξειδίκευση στην οργάνωση και υποστήριξη πολιτιστικών εκδηλώσεων.
<p align="center">Κίνδυνοι/ Περιορισμοί</p>	<p align="center">Ευκαιρίες</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Μη αξιοποίηση των δυνατοτήτων με βάση τα νέα Χωροταξικά Σχέδια. - Το σύνθετο θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο που είναι υποχρεωμένος ο Δήμος και τα Νομικά Πρόσωπα για να υλοποιήσει δράσεις στο πλαίσιο της νέας Προγραμματικής περιόδου - Κίνδυνος εμφάνισης κούρασης από επαναλαμβανόμενες, χωρίς εμπλουτισμό, πολιτιστικές δραστηριότητες. 	<ul style="list-style-type: none"> - Διαπολιτισμικότητα - Η αναμενόμενη διάνοιξη του κάθετου άξονα - Αυξανόμενη διεθνής τάση προσέγγισης της φύσης και παράδοσης - Η ύπαρξη πλούσιων τουριστικών πόρων για ανάπτυξη εναλλακτικού τουρισμού - Η αξιοποίηση του εθελοντισμού και της ιδιωτικής πρωτοβουλίας - Συνεργασίες σε τοπικό και υπερτοπικό επίπεδο με άλλους Δήμους (τοσο του εσωτερικού όσο και του εξωτερικού) για την εξεύρεση πόρων για πολιτιστικές εκδηλώσεις.

4.5 Καλές Πρακτικές άλλων Δήμων (Ελλάδα – Βουλγαρία)

Παρακάτω γίνεται αναφορά σε δύο Δήμους της χώρας μας και σε έναν της Βουλγαρίας. Το κοινό αυτών των Δήμων είναι οι Λαογραφικές Καρναβαλικές εκδηλώσεις που διοργανώνουν ετήσια βάση. Σε καιρούς οικονομικής κρίσης ο μεγάλος κερδισμένος είναι ο κατέχων την καινοτόμα ιδέα και κάνει την διαφορά.

Δήμος Χαλκιδέων

Η αποβιομηχάνιση & η οικονομική κρίση συνέβαλαν καθοριστικά στην οικονομική, πολιτισμική και κοινωνική παρακμή της πόλης . Ο Δήμος Χαλκιδέων ανέπτυξε μια νέα αναπτυξιακή στρατηγική. Η στρατηγική της εξωστρέφειας υλοποιείται με μια σειρά από δράσεις & πρωτοβουλίες. Ανάμεσα σε αυτές ήταν η σύλληψη της ιδέας του **Θαλασσινού Καρναβαλιού**. Το Θαλασσινό Καρναβάλι αποτέλεσε τη μεγαλύτερη και πιο επιτυχημένη διοργάνωση στη σύγχρονη ιστορία του Δήμου Χαλκιδέων. Η Χαλκίδα κέρδισε μια θέση ανάμεσα σε παραδοσιακά καρναβαλικές πόλεις , στην οικονομική ενίσχυση των επιχειρήσεων και των δημοτών της, κατά την τελευταία Κυριακή της αποκριάς, από χιλιάδες επισκέπτες που εισήλθαν στη Χαλκίδα και στο γεγονός ότι μπήκε ο θεμέλιος λίθος για μακροπρόθεσμα οφέλη στην πόλη. Και συγκεκριμένα: Την πόλη κατά το τελευταίο διήμερο (Σάββατο –Κυριακή της Αποκριάς) την επισκέφθηκαν 25.000-35000 επισκέπτες. Οι πληρότητα των ξενοδοχείων για το ίδιο χρονικό διάστημα άγγιξε το 100%, ενώ μια μέση μεγέθους εκτίμηση εσόδων λογίζει την επιστροφή της επένδυσης για το Θαλασσινό Καρναβάλι σε επίπεδο 4681%. Βασικό συστατικό του όλου εγχειρήματος ήταν η καλή συνεργασία και οι συντονισμένες ενέργειες οι οποίες έγιναν τόσο από πλευράς του Δήμου όσο και από τον επιχειρηματικό κόσμο της πόλης, οι οποίοι στήριξαν τόσο υλικά όσο και χρηματικά. Παράλληλα, ο Δήμος στο στρατηγικό του προγραμματισμό έχει εντάξει πληθώρα δράσεων με επίκεντρο την τουριστική ανάπτυξη της πόλης(Διεθνή Φεστιβάλ-Εκθέσεις-Συνέδρια).Άλλωστε το γεγονός ότι υφίσταται Αντιδημαρχία Τουρισμού στο Δήμο Χαλκιδέων, δίνει το σημείο αναφορά στην ανωτέρω χάραξη της στρατηγικής ανάπτυξης.

Δήμος Καστοριάς

Καρναβαλικές εκδηλώσεις στην πόλη της Καστοριάς, τα «Ραγκουτσάρια» αρχίζουν στις 6 Ιανουαρίου, την ημέρα των Θεοφανίων, μέσα σε πανηγυρική ατμόσφαιρα στην πόλη της Καστοριάς, η οποία αποκτά ένα ξεχωριστό χρώμα, και διαρκεί έως 8 Ιανουαρίου. Ο Δήμος Καστοριάς θέλοντας τη συνέχιση του θεσμού και δεδομένων των περιορισμένων πόρων που είχε στη διάθεσή του, συνέπραξε με τους πολίτες που στηρίζουν το θεσμό (οι ραγκουτσάρηδες) καθώς και με τον επιχειρηματικό κόσμο της πόλης. Ο Δήμος ανέλαβε την προβολή των πολιτιστικών δρώμενων με κάθε δυνατό τρόπο (έντυπα- ραδιοτηλεοπτική διαφήμιση-μέσα κοινωνικής δικτύωσης-συμμετοχή σε

τουριστικές εκθέσεις), τα "μπουλούκια" διαμόρφωσαν το πρόγραμμα των εκδηλώσεων και ο εμπορικός ιστός της Καστοριάς ανέλαβε την κάλυψη μεγάλου μέρους της. Με αυτόν τον τρόπο, για το έτος 2016, ουσιαστικά η «επένδυση» τόσο της τοπικής αυτοδιοίκησης όσο και της τοπικής κοινωνίας επέστρεψε πολλαπλάσια σε αυτή. Στον απολογισμό του Αντιδημάρχου Τουρισμού αναφέρθηκε η αύξηση των επισκεπτών κατά 35% στο 3ήμερο των εκδηλώσεων σε μια εποχή ασφυκτικής οικονομικής δυσπραγίας. Και σε αυτόν τον Δήμο διαπιστώνουμε την ύπαρξη αρμόδιου αντιδημάρχου.

Δήμος Σμόλιαν Βουλγαρίας

Κάθε χρόνο την Κυριακή του Τυροφάγου στο χωριό Σιρόκα Λάκα οργανώνεται το φεστιβάλ των μπαμπόγερων στο οποίο συμμετέχουν ομάδες από όλη την Βουλγαρία με τα χαρακτηριστικά κοστούμια και χορούς. Τα τελευταία 5 χρόνια έχει παρατηρηθεί αλματώδη αύξηση των αφίξεων των επισκεπτών κατά τις εκδηλώσεις , που πλέον διαρκούν τρεις ημέρες, με τη κάλυψη των ξενοδοχειακών καταλυμάτων να παρουσιάζουν απόλυτη πληρότητα. Αυτό έχει να κάνει με τις πολύ καλές επαφές-σχέσεις του Δήμου Σμόλιαν τόσο με την Ελλάδα (κυρίως τις βόρειες περιοχές) όσο και με τις χώρες που γειτνιάζουν με την Βουλγαρία. Ο Δήμος με βήματα προσεκτικά αλλά αποφασιστικά προώθησε και προωθεί την τουριστική προβολή της περιοχής με οποιοδήποτε πρόσφορο τρόπο (έντυπο υλικό-συμμετοχή σε διεθνείς τουριστικές εκθέσεις, προβολή σε τηλεοπτικά μέσα, παρουσία ντοκιμαντέρ,κ.α) τα οποία δεν προάγουν μόνο τις διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις που λαμβάνουν χώρα, αλλά και στον φυσικό πλούτο που έχει να δείξει η περιοχή γενικότερα.

Συμπεράσματα

Συμπερασματικά όσο αφορά τον τουρισμό στο Δήμο Ξάνθης αλλά και γενικότερα στον Νομό δεν έχει δημιουργηθεί ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, παρά το ότι η περιοχή χαρακτηρίζεται από ένα ενδιαφέρον εύρος και μια σημαντική ποικιλία τουριστικών δραστηριοτήτων. Το μεγαλύτερο πρόβλημα είναι η πτωτική πορεία όσο αφορά το σύνολο των διανυκτερεύσεων στο νομό και δη στο Δήμο Ξάνθης. Επιπρόσθετα, αυτή η πτώση προέρχεται αποκλειστικά από των εγχώριο τουρισμό λόγω προφανώς της οικονομικής κρίσης που διέρχεται η χώρα μας.

Θα πρέπει λοιπόν να προβεί άμεσα στον ετήσιο προγραμματισμό δράσεων στον τομέα του τουρισμού. Οι ενέργειες που θα ακολουθήσουν θα πρέπει να στοχεύουν στην εξωστρέφεια, στην ενίσχυση των συνεργασιών και στην προβολή της πόλης , με σκοπό

την ποιοτική αναβάθμισή της ως τουριστικού προορισμού. Οι άξονες που θα στηρίζεται ο προγραμματισμός αυτός είναι:

-Προβολή της πόλης στο εξωτερικό και στο εσωτερικό. Ενίσχυση της διπλωματίας των πόλεων με έμφαση στον εναλλακτικό και επενδυτικό τομέα, τον εκπαιδευτικό και εναλλακτικό τουρισμό και με στόχευση στις ώριμες αγορές. Παράλληλη οργάνωση ταξιδιών εξοικείωσης και δημοσιογραφικών αποστολών από το εξωτερικό και την Ελλάδα.

-Συμμετοχή σε τουριστικές εκθέσεις στην Ελλάδα και το Εξωτερικό

-Εναλλακτικές θεματικές τουριστικού ενδιαφέροντος. Προώθηση νέων και εμπλουτισμός παλιών Φεστιβάλ

-Συμμετοχή σε δυναμικά δίκτυα πόλεων όπως το European Cities Marketing, θεματικός τουρισμός (θεματικός, γαστρονομικός, ιστορικός, τρίτης ηλικίας, θρησκευτικός κ.α.)

-Διαχείριση των επισκεπτών. Λειτουργία τουριστικού περιπτέρου στην κεντρική πλατεία της Ξάνθης καθώς και στη πλατεία Μητροπόλεως στην Παλιά Πόλη.

Ενέργειες προώθησης και προβολής όπως εκδόσεις, θεματικά έντυπα, αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών, καταχωρήσεις στον Τύπο, τηλεοπτικά σπότ.

Από την ανάλυση που έχει προηγηθεί στην παρούσα εργασία διαπιστώνεται ότι η αιφορική ανάπτυξη του τουρισμού γενικώς, αλλά και ειδικότερα στο Δήμο Ξάνθης, προϋποθέτει απαραίτητως τον επαναπροσδιορισμό των στόχων, των ορίων, των μεθόδων και των μέσων ανάπτυξης της σύνθετης κοινωνικοοικονομικής αυτής δραστηριότητας, καθώς και την διασφάλισή τους με την θέσπιση και την πιστή εφαρμογή των απαραίτητων για το σκοπό αυτό προδιαγραφών. Επιπλέον, απαιτεί την ουσιαστική μεταβολή των προτύπων, διαφύλαξης των τουριστικών πόρων, παραγωγής και κατανάλωσης του τουριστικού προϊόντος, με πρωτοβουλίες, σχεδιασμό και συντονισμό των προσπαθειών από την Πολιτεία και τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αλλά κυρίως με την ευαισθητοποίηση, ενεργοποίηση και συστράτευση, όλων των τοπικών κοινωνικών φορέων και πολιτών ώστε να αναπτυχθούν οι καταλληλότερες για το περιβάλλον του δήμου σύγχρονες μορφές τουρισμού.

Εν κατακλείδι, αξίζει να σημειωθεί πως η Τοπική Αυτοδιοίκηση της Ξάνθης άργησε να ενεργήσει και να πάρει πρωτοβουλίες για την ανάπτυξη του τουρισμού. Βέβαια αυτή η αργοπορία αποτέλεσε ευκαιρία για την επίτευξη μιας ορθολογικής ανάπτυξης, για την πραγματοποίηση αποτελεσματικών, τόσο θεσμικών αλλά και οικονομικών ενεργειών, βασισμένων στην αιφορία της περιοχής, αποφεύγοντας έτσι το παράδειγμα των ήδη

αναπτυγμένων τουριστικών περιοχών της Ελλάδας, που αναπτύχθηκαν στα πρότυπα του μαζικού τουρισμού, βασίστηκαν στο μοντέλο «ήλιος-θάλασσα» και οδηγήθηκαν στην μονοκαλλιέργεια της τουριστικής δραστηριότητας.

Βιβλιογραφικές Πηγές

Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

1. Αναστασίου, Μ., Παπαδόπουλος, Μ., (2003), «Απόψεις και προτάσεις για τη διασφάλιση της αειφορίας της τουριστικής ανάπτυξης στο Ν. Ξάνθης. Η κλίμακα ο χαρακτήρας και η χωροθέτηση αναπτυξιακών μέτρων και παρεμβάσεων», Διαθέσιμο : http://library.tee.gr/digital/books_notee/book_59509/book_59509_anastasiou.pdf, (28 Ιουλίου 2016).
2. Βαρβαρέσος, Σ., (1998), *Τουρισμός: έννοιες, μεγέθη, δομές. Η ελληνική πραγματικότητα*, Αθήνα: Εκδόσεις Προπομπός.
3. Βαρβαρέσος, Σ., (2000), *Τουρισμός: Οικονομικές Προσεγγίσεις (Β' έκδοση)*, Αθήνα: Εκδόσεις Προπομπός.
4. Βουδιγεώργη, Α., «Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στην τουριστική ανάπτυξη», 21 Μαΐου 2014, Διαθέσιμο: <http://oceanis.lib.teipir.gr/xmlui/handle/123456789/1709>, (26 Αυγούστου 2016).
5. Δαριβιανάκης, Α., Μπορμπουδάκης, Ε., (2012). «Οικονομική κρίση και Τουρισμός. Συνέπειες οικονομικής κρίσης. Πιθανοί τρόποι αντιμετώπισης φαινομένου». Τεχνολογικό ίδρυμα Κρήτης, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, Τμήμα Λογιστικής.
6. Εκδόσεις Προπομπός, «Οικονομική του τουρισμού», 5 Ιουλίου 2010, Διαθέσιμο: <http://www.propobos.gr/uploads/books/aa95b7776aac493b8c1a17b57ac8d2191f0c8e53.pdf> (25 Αυγούστου 2016).
7. Ελληνική Εταιρεία Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων, 2016, Διαθέσιμο: <http://xanthi.eedsa.gr/default.aspx?lang=gr>, (26 Αυγούστου 2016).
8. Επιμελητήριο Ξάνθης, «Ξάνθη: Μακρόχρονη παράδοση & δυναμική εξέλιξη», 2016, Διαθέσιμο: <http://www.ebex.gr/pages/details/19/ksanthi-makroxroni-paradosi-dunamiki-ekseliksi>, (26 Αυγούστου 2016).
9. «Επιχειρησιακό Σχέδιο Δήμου Ξάνθης», 2010, https://www.cityofxanthi.gr/images/.../olokliromeno_epixeirisiako_sxedio_xanthi.doc, (27 Αυγούστου 2016).

10. Ηγουμενάκης Γ. Ν., (2000), *Τουρισμός και Ανάπτυξη*, Αθήνα: Εκδόσεις Interbooks.
11. Ηγουμενάκης, Ν., Κραβαρίτης, Κ., και Λύτρας Π., (1998), *Εισαγωγή στον Τουρισμό*, Αθήνα: Εκδόσεις Interbooks.
12. Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών, «Η επίδραση του τουρισμού στην ελληνική οικονομία», Σεπτέμβριος 2012, Διαθέσιμο: <http://www.hatta.gr/LinkClick.aspx?fileticket=tMAqq2RKIuE%3D&tabid=196&language=en-US>, (29 Αυγούστου 2016).
13. Κακδή, Α., Μπότσαρη, Χ., (1999), «Τουρισμός και τοπική αυτοδιοίκηση», Πτυχιακή εργασία, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Καλαμάτας, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, Τμήμα Διοίκησης Μονάδων Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
14. Καλλίνικος, Δ., «Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Τουρισμός Υπαίθρου στο Δήμο μας», 24 Απριλίου 2004, Διαθέσιμο: <http://www.atpreveza.gr/index.php/stiles/guest/item/9268-kallinikos-tourismos.html>, (30 Αυγούστου 2016).
15. Καραμανίδης, Α. Ι., (2006), «Η συμβολή του τουρισμού στην ανάπτυξη της περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (Δυνατότητες, Στρατηγικές επιλογές, Προβλέψεις», Διδακτορική διατριβή, Τμήμα Εφαρμοσμένης Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη. Διαθέσιμο: <http://openarchives.gr/view/105949>, (19 Αυγούστου 2016).
16. Κίτσος, Γ., (2002), «Πολιτισμός και τοπική αυτοδιοίκηση. Η περίπτωση του καρναβαλιού της Ξάνθης», Τεχνολογικό Ίδρυμα Καλαμάτας, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, Τμήμα Διοίκησης Μονάδων Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
17. Κοκκώσης, Χ., Τσάρτας, Π., (2001), «Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και περιβάλλον», Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
18. Κοκκώσης, Χ., Τσάρτας, Π. και Γκριμπά Ελ., (2011), «Ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
19. Μιχαλοβίτης, Μ., (2014), «Η οικονομική κρίση στον τουρισμό», Πτυχιακή εργασία, Τεχνολογικό Ίδρυμα Κρήτης, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων.
20. Μοίρα, Π. και Μυλωνόπουλος, Δ., (2014), «Τουρισμός υγείας και ταξίδι υγείας. Κοινωνιολογική προσέγγιση και εννοιολογική διασαφήνιση», *e-Περιοδικό Επιστήμης & Τεχνολογίας*, Vol. 2, No.9, 10-19.

21. Μυλωνόπουλος, Δ. και Μοίρα, Π., (2011), «Τοπική Αυτοδιοίκηση και Τουριστική Ανάπτυξη. Μελέτη Περίπτωσης του Portsmouth, Τουριστικά Θέματα», *ΔΡ.Α.Τ.Τ.Ε.- Ινστιτούτο Τουριστικών Μελετών και Ερευνών*, τ. 14, Ι, 66-78.
22. Παγώνης, Ν., (1990), *Ειδικές Μορφές Τουρισμού*, ΕΟΤ.
23. Παπαδοπούλου, Π., (2009), «Αναπτυξιακά κίνητρα στο Νομό Ξάνθης», Πτυχιακή Εργασία, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Καβάλας, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, Τμήμα Λογιστικής, Διαθέσιμο : <http://digilib.teiemt.gr/jspui/bitstream/123456789/3020/1/02X00Z01Z0526.pdf>, (6 Αυγούστου 2016).
24. Παπακωστή, Ε., «Ξάνθη», 2007, Διαθέσιμο http://www.xanthi.gr/images/turist_guides/astikos29042014-1.pdf, (30 Αυγούστου 2016).
25. Παπακωστή, Κ., (2011), «Η συμβολή του τουρισμού στο Νομό Της Ξάνθης», Πτυχιακή εργασία, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Καβάλας, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, Τμήμα Λογιστικής.
26. Περιφερειακός Σχεδιασμός διαχείρισης Απορριμμάτων Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης , 2007, Διαθέσιμο : <http://www.diaamath.gr/sites/default/files/5.pdf>, (24 Αυγούστου 2016).
27. Πολύζος, Σ., (2002), *Ανάλυση Παραγόντων Επιρροής και Εμπειρική Διερεύνηση των Εσωτερικών Τουριστικών Ροών στην Ελλάδα*, Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος.
28. Πολύζος, Σ., και Σαράτσης, Γ., (2013), «Η γεωγραφία και τα χαρακτηριστικά του τουρισμού στην Ελλάδα, η θέση και οι προοπτικές της Περιφέρειας Θεσσαλίας», 7^ο Διεθνές Συνέδριο ΕΣΔΟ, 8-10 Ιουνίου :ΤΕΙ Λάρισας, Λάρισα.
29. «Στρατηγικό Σχέδιο Δήμου Ξάνθης», 2016, Διαθέσιμο: https://www.cityofxanthi.gr/images/katevasma/pdfs/epixirisiako/Epix_sxedio_2015-2019_A.pdf , (30 Αυγούστου 2016).
30. Σφακιανάκης, Μ., (2000), *Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού*, Αθήνα: Εκδόσεις Έλλην.
31. Ταρασλιάς, Κ., «Τουρισμός και Τοπική Αυτοδιοίκηση», 25 Μαΐου 2007, Διαθέσιμο:http://www.inioxos.gr/abc/downloads/tarasliakonstantino_rhodos_gr_eece.pdf, (30 Αυγούστου 2016).
32. Τουριστόγραμμα, «Νομός Ξάνθης», Διαθέσιμο: <http://www.touristorama.com>, (30 Αυγούστου 2016).

33. Τσάρτας, Π., (2004), «Επτά βασικές προϋποθέσεις για μια βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη», Καθημερινή, Ελληνική Οικονομία.
34. Χατζηδάκης, Α., (2015), *Τάσεις της τουριστικής κίνησης 2008-2015*, Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, Αθήνα: 2015.

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

35. Ceballos-Lascurain H., (1996). *Tourism, ecotourism and protected areas: The state of nature based tourism around the world and guidelines for its development*, Switzerland: IUCN.
36. Gartner C. W., (2001), *Τουριστική Ανάπτυξη. “Αρχές, διαδικασίες και πολιτικές”*, Αθήνα: Εκδόσεις ΕΛΛΗΝ.
37. URRY, J., (1992), “The tourist gaze and the environment theory”, *Culture & Society*, Vol 9, 15-20.